

1. Economie	9
2. Europese aangelegenheden.....	31
3. Landbouw en plattelandontwikkeling	43

COLOFON

EEN UITGAVE VAN

Marc Vandeput, gedeputeerde

COÖRDINATIE

kabinet gedeputeerde Marc Vandeput

REDACTIE

Bruno Bamps

EINDREDACTIE

Marc Vandeput

GRAFISCH ONTWERP, TYPOGRAFIE & COVERBEELD

Dion Boodts – Grafische producties,
Informatie & Onthaal, provincie Limburg

FOTOGRAFIE

Robin Reynders – Grafische producties,
Informatie & Onthaal, provincie Limburg
Eddy Daniels

DRUK

Drukkerij Paesen – Opglabbeek

PAPIER

Munken Lynx 80 gr/m² (binnenwerk), Arctic The Silk 250 gr/m² (kaft)

LETTERTYPES

Auto2 (*Underware*), Fresco (*Fred Smeijers*)

OPLAGE

1 400

D/2007/5857/90

Voorwoord.....	5
1. Economie.....	9
1.1. Limburg, de logistieke poort naar Europa	10
1.2. Limburg, een biomedische hotspot	15
1.3. Made in Limburg: innovatie en kennis, economische bouwstenen voor de toekomst ...	19
1.4. Sociale economie	23
1.5. Lokale economie	24
1.6. POM en ERSV: samen op volle kracht vooruit	27
2. Europese aangelegenheden	31
2.1. Operationeel programma ‘Regionaal concurrentievermogen en werkgelegenheid’ (doelstelling 2- - programmaperiode 2007-2013	32
2.2. Grensoverschrijdende samenwerking	34
2.2.1. Interreg IV A-programma Euregio Maas-Rijn 2007-2013	34
2.2.2. Interreg IV A-programma Gensregio Vlaanderen-Nederland	35
2.2.3. Limburgse grenzen doorbreken voor een grensoverschrijdende samenwerking. 37	
2.3. Structurele samenwerkingsverbanden	39
2.3.1. Stichting Euregio Maas-Rijn	39
2.3.2. Interregio Brabant-Limburg	41
2.4. Europe Direct	42
3. Landbouw en plattelandontwikkeling	43
3.1. Landbouw	43
3.1.1. Strategische doelstelling 1: kennisontwikkeling, onderzoek en voorlichting . 43	
3.1.1.1. Proefcentrum Fruitteelt	44
3.1.1.2. Kenniscentrum land- en tuinbouw	47
3.1.2. Strategische doelstelling 2: stimulering van de duurzame landbouw	50
3.1.2.1. Expertisecentrum duurzaam waterbeheer	51
3.1.2.2. Expertisecentrum duurzame landbouw	52
3.1.3. Strategische doelstelling 3: landbouw en omgeving	54
3.1.4. Strategische doelstelling 4: innovatie, diversificatie en verbreding	57
3.2. Plattelandontwikkeling	58

Voorwoord

De wind zit alleen goed voor diegene die weet waar hij naartoe vaart... (Seneca)

Limburg doet het goed. Onder impuls van een sterke wereldeconomie zijn de boordtellen van de Limburgse economie en de ondernemingen positief. De geboorteteratio van nieuwe ondernemingen is vrij groot en de Limburgse werkloosheidscijfers zijn in vrije val. Het Limburgs welvaartsniveau zit op een relatief hoog niveau en inzake sociale samenhang, welzijn en levenskwaliteit scoort Limburg goed.

Het huidig socio-economisch bilan is goed maar het kan nog beter. Met de uitvoering van de Limburgovereenkomst zijn alvast bijna alle achterstanden ten aanzien van de andere Vlaamse provincies weggewerkt. Op vlak van de economische infrastructuur, het innovatief vermogen van het Limburgs economisch weefsel, het Limburgs onderwijsaanbod, de sociale huisvesting en ouderenzorg is onze provincie aan een sterke inhaalbeweging bezig.

Niet het gemiddelde maar wel de top dient de norm te zijn. Een pro-actief en anticiperend beleid dient daarom een passend antwoord te geven op de nieuwe economische kansen en de nieuwe maatschappelijke uitdagingen. In de onderscheiden beleidsdomeinen, economie, Europese aangelegenheden, landbouw en plattelandsontwikkeling, wordt daarom een samenhangend beleid voorgesteld en wordt een duidelijke en ambitieuze beleidslijn uitgetekend.

De economische slagkracht van onze provincie versterken is onze prioritaire ambitie. Wij presenteren acties, maatregelen en beleidsopties die op een beslissende wijze de toekomstige economische slagkracht van onze provincie bepalen. Het bestuur moet resoluut de leiding nemen en de juiste richting aangeven door in zetten op de nieuwe economische speerpunten zoals de logistiek en de life sciences, op innovatie en kennis als basis voor een creatieve en innovatiegedreven economie, op meer ondernemerschap, op meer werk zowel op de reguliere arbeidsmarkt als in de sociale economie.

Het is evident dat de uitvoering van dit beleid vaak het enge tijds kader van het begrotingsjaar 2008 en van de Limburgse geografische grenzen doorbreekt. Meer dan ooit dient Limburg de gunstige ligging in het midden van de Euregio's Maas-Rijn en Benelux-Middengebied te gebruiken om op te treden als gangmaker voor de vorming van een grensoverschrijdende samenleving met onze naaste burens.

Ook in het beleidsdomein land- en tuinbouw en plattelandsontwikkeling blijft de provincie een voortrekkersrol vervullen zodat de land- en tuinbouw ook de komende jaren een economisch speerpunt op het platteland blijft.

Met de voorliggende beleidsverklaring geeft het provinciale kompas een duidelijke richting aan. Deze beleidsverklaring is echter niet vrijblijvend maar daarentegen een engagerende actie. Wij hopen dat wij met vereende krachten aan de geformuleerde beleidsdoelstellingen kunnen werken.

Marc Vandepuut

Gedeputeerde van Economie, Europese Aangelegenheden,
Landbouw en Plattelandsontwikkeling

1. Economie

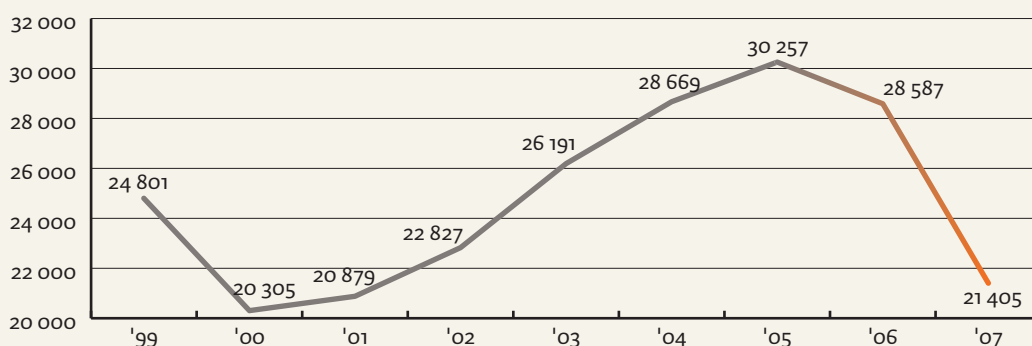
Limburg is op de goede weg, met uitgesproken doelstellingen en duidelijke speerpunten. Er is sprake van optimisme, van geloof in eigen kunnen en handelen.

Het economisch herstel dat zich sinds 2005 aftekent, heeft zich in 2006 sterk doorgezet. De wereldeconomie bevindt zich o.a. dankzij de opkomst van de zogenaamde 'nieuwe titanen', zoals China en India door 'The Economist' worden genoemd, op het pad van een zelden geziene economische expansie. Hierdoor wordt het leven van miljoenen mensen opgetild en dit niet alleen op het vlak van materiële welstand. Ook de Limburgse economie, traditioneel sterk internationaal gericht, profiteert ook duidelijk van de aanhoudende economische groei.

De Limburgse economie laat voor 2006 een sterk en vitaal beeld optekenen en de economische analyse van de bedrijfsresultaten van de 500 grootste Limburgse bedrijven wijst op een topjaar. De daling van de Limburgse werkloosheid symboliseert misschien nog het meest de positieve economische evolutie in onze provincie. In september 2007 bedroeg de Limburgse werkloosheid nog 21 405 werkzoekenden met een werkloosheidsaanvraag. Dit is een daling van 25 % ten opzichte van september vorig jaar.

Inmiddels is ook 2007 op weg om in alle opzichten een goed jaar te worden. De voortekenen voor Limburg zijn gunstig. Met de economische heropleving en de relatief gunstige economische barometers als wind in de zeilen gebruikt het bestuur de troeven en

Evolutie van de werkloosheid 1999 - 2007

kansen van onze provincie als springplank voor economische groei, voor meer ondernemerschap, voor nieuwe bedrijfsinvesteringen, kortom voor meer werk in onze provincie.

Versterking van de economische structuur door verbetering van de slagkracht van ondernemingen en door regionale verankering van bedrijvigheid is de kernopdracht in het provinciaal economisch beleid. Hierbij richten wij ons op de reeds in onze provincie gevestigde perspectiefrijke bedrijven in de industriële sector en in de kennissectoren. Product- en procesinnovatie zijn onverminderd noodzakelijk om een concurrentiekrachtige industrie in onze provincie maximale groeikansen te geven.

Maar meer dan ooit dient te worden ingezet op de nieuwe economische kansen, gelegen in de logistiek, in de kennissectoren en in de zorgeconomie. Deze economische beleidsstrategie impliceert dat Limburg moet inzetten op een ondernemende, creatieve en innovatieve economie.

Dit is de economische uitdaging. Limburg moet zelf zijn kansen creëren en economische successen afdwingen. Limburg is op de goede weg, met uitgesproken doelstellingen en duidelijke speerpunten. Er is sprake van optimisme, van geloof in eigen kunnen en handelen. Vanuit de nieuwe operationele subregionale economische organen - POM-Limburg, ERSV-Limburg, RESOC en SERR – zullen wij met vereende krachten met andere overheden, de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de verschillende belangengroepen, de gouden kansen van Limburg verzilveren in economische voorsprong.

1.1. **Limburg, de logistieke poort naar Europa**

De provincie Limburg heeft onweerlegbare troeven als logistieke regio: de centrale ligging in het middelpunt van de Euregio, trimodale infrastructuur, voldoende beschikbare ruimte tegen relatief lage prijzen en een belangrijk arbeidsmarktpotentieel dankzij een goed opleidingsaanbod. Dit is nogmaals bevestigd in de update van het onderzoek van Cushman & Wakefield dat in 2004 in opdracht van het Vlaams Instituut voor de Logistiek (VIL) werd uitgevoerd.

Limburg is dé absolute toplocatie voor logistiek en distributie in West-Europa. Wij hebben voorsprong op de andere Vlaams provincies en omliggende regio's. In de Europese ranking staan wij stevig op één genoteerd. Geen enkele andere regio doet beter.

Limburg tot een logistieke Europese topregio maken, vergt een verdere ontwikkeling en aanwending van onze onderscheidende troeven. Daarom is een structurele ontwikkelingsstrategie uitgewerkt om de kansen om te zetten in economische vooruitgang. Hiertoe werd een stappenplan uitgewerkt om Limburg te laten functioneren als strategische hinterlandregio van de mainport Antwerpen en dit volgens het uniek con-

cept van de Extended Gateway®.

Dit concreet stappenplan is uitgewerkt door het Vlaams Instituut voor de Logistiek in samenwerking met Buck Consultants. De Limburgse Reconvertiemaatschappij, NV De Scheepvaart, de Haven van Antwerpen, POM-Limburg en het provinciebestuur tekenen voor de brede Limburgse consensus voor het zogenaamde doorbraakscenario.

Vijf logistieke clusters hebben de beste kansen om Limburg als logistieke topregio verder uit te bouwen. Genk vormt hier de centrale knoop die een noord-zuidas, vooral gericht op vervoer en distributie (Lommel - Tongeren), en een oost-westas die in de eerste plaats focust op industriële logistiek (Lanaken - Ham), ondersteunt en faciliteert. Ook andere clusters, rond Sint-Truiden (BIP) en Houthalen-Helchteren, kunnen op termijn het koppelton van kansrijke logistieke clusters vervoegen.

Door dit assensysteem, genereert de logistieke ontwikkeling positieve effecten voor gans Limburg, van Lommel tot Tongeren en van Ham tot Lanaken. Limburg richt zich hierbij niet louter tot transit van goederen maar veeleer tot logistieke activiteiten met een toegevoegde waarde (added value logistics).

Deze logistieke ontwikkeling veronderstelt voldoende industriële ruimte door o.a. de uitvoering van het Economisch Netwerk Albertkanaal en de ontwikkeling van Balim, de realisatie van een nieuw logistiek park van 200 ha in Midden-Limburg en acquisitie-inspanningen gericht op het aantrekken van logistieke activiteiten met een toegevoegde waarde.

Om de logistieke roeping waar te maken, is een correcte en volledige uitvoering van de geplande infrastructuurwerken noodzakelijk. In het bijzonder betreffen deze werken de herinrichting van de verkeerswisselaar te Lummen, de verdere afwerking van de Noord-Zuidverbinding, de N76 Bree-Genk, de omleidingsweg N71 te Neerpelt en het onderzoek naar een mogelijke verbinding tussen Sint-Truiden en de E40.

Naast de verbetering van het wegennetwerk blijft de provincie ijveren voor een efficiënte spoorontsluiting. De reactivering van de Ijzeren Rijn met aftakking via de vroegere spoorlijn 18 naar Genk, de reactivering van de spoorlijn 20 Hasselt-Maastricht en de ontsluiting van het Maasland via Spartacus zijn prioritaire aandachtspunten.

Ook de erkenning van Genk als logistieke poort en de verdere uitwerking van het Economisch Netwerk Albertkanaal (ENA) is in deze context cruciaal. POM-Limburg is vertegenwoordigd in het coördinatieplatform en is aldus nauw betrokken bij de ontwikkeling van het ENA. Voor Genk-Zuidwest, Genenbos, Ravenshout-Noord, Lanaekerveld en Zolder-Lummen-Zuid zijn inmiddels de complexe procedures lopende.

De komende jaren dient er daarom te worden gewaakt op de verdere onvoorwaardelijke en volledige uitvoering van de Limburgovereenkomst. Uit de periodieke evaluatie blijkt duidelijk dat de Vlaamse regering woord houdt in de uitvoering van haar engagement. De uitvoering van de economische projecten van de Limburgovereenkomst zit duidelijk op

schema en de resultaten zijn op het terrein waarneembaar. Het gestelde investeringsvolume bij het begin van de overeenkomst, m.n. 673 miljoen euro, is reeds naar boven bijgesteld.

De uitvoering van het stappenplan wordt gecoördineerd door een logistiek manager, in dienst bij POM-Limburg. Op 18 oktober 2007 is het nieuwe Logistiek Platform Limburg van start gegaan. Naar het voorbeeld van het European Logistics Centre van Venlo, treedt dit platform op als een mobiliserend netwerk tussen de provincie, de relevante gemeenten en de logistieke bedrijven.

Onze logistieke toekomst is het Limburgse visitekaartje en de uitnodiging voor nieuwe bedrijfsinvesteringen van bedrijven reeds gevestigd in onze provincie maar ook van nieuwe bedrijven.

Limburg lonkt naar de nieuwe grote economische titanen in de wereld en in het bijzonder naar China. De Chinadesk bij POM-limburg wordt een operationeel instrument om samen met het FIT de diverse acties voor de export van de Limburgse KMO's naar China en de investeringen van Chinese bedrijven in Limburg te ondersteunen. Vanuit Limburg dient te worden ingespeeld op de goederenstroom vanuit China naar Europa. Het vormt tevens een uitdaging om logistieke activiteiten met een toegevoegde waarde naar onze provincie aan te trekken.

Bijkomend ondersteunt de Chinadesk de uitwisseling van Limburgse onderzoeksinstituten, hogescholen en de universiteiten.

De werking van de Chinadesk past volledig in de economische regioprofilering, uitgevoerd door POM-Limburg. De West-Europese aantrekkingskracht op nieuwe grote investeringen vanuit het buitenland is klein. De pijlen dienen eerder gericht te worden op de vestiging van kleinere hoogwaardige bedrijven in de nieuwe economische speerpunten.

Limburg heeft een belangrijk vestigingspotentieel, opgebouwd uit de Limburgse troeven zoals de strategische ligging, de bereikbaarheid van belangrijke strategische afzetmarkten, een belangrijk zeer productief arbeidsmarktpotentieel van goede en hardwerkende Limburgers, ... Maar ook de bedrijfsvestigingslocaties en de relatief lage vastgoedprijzen kunnen worden uitgespeeld.

Om nieuwe bedrijfsinvesteringen en dus nieuw ondernemerschap te stimuleren is er behoefte aan een sterk economisch imago van de regio. Investeren in Limburg moet een kwaliteitsgarantie bieden. "Limburg, een sterk merk", moet een vertaling krijgen in een profilering van het economische imago van Limburg. De volgende jaren zal verder werk gemaakt worden van het vormgeven van dit imago in wervende campagnes. Een aanzet hiertoe wordt alvast gegeven via de aanmaak van een website en promotiefilm 'LocateInLimburg'. Deze algemene promotiestrategie is erop gericht alle economische vestigingstroeven van de regio uit te spelen en zich te richten op een divers doelpubliek waarbij zowel de regionale als de lokale bedrijventerreinen, het private als het publieke

aanbod als de kwaliteiten van de economische en sociale omgeving aan bod komen. De campagnes zijn er eveneens op gericht de economische profilering van de steden en de regio's te ondersteunen. Genk heeft zich vorig jaar met de campagne Vision on Creation geprofileerd op het vlak van de creatieve maakeconomie. Hasselt heeft met B2B resoluut de kaart getrokken van de hoogwaardige dienstverlening.

1.2. Limburg, een biomedische hotspot in Europa

Veroudering, de behoefte aan meer leefkwaliteit, evoluties in de diverse segmenten van de gezondheidszorg doen de maatschappelijke behoefte aan zorg toenemen. Behoeftes aan zorg is niet alleen een sociale verantwoordelijkheid van een samenleving, het is ook een economische opportuniteit. In economisch opzicht is de zorgsector in de eerste plaats een verschaffer van werkgelegenheid maar het wordt ook steeds meer een sector die een breed gamma van bedrijvigheid kan activeren en tot ontwikkeling brengen. Belangrijk voor de regio is om optimaal in te spelen op het economisch potentieel dat de sector life sciences biedt.

Een belangrijk segment van de zorgsector is de ouderenzorg. In vergelijking met de andere provincies vergrijst Limburg het snelst. In 2030 zijn er voor iedere 100 actieve Limburgers, 46 vijfenzestigplussers. Behalve de vragen naar de betaalbaarheid van de sociale zekerheid en de gezondheidszorg, veroorzaakt deze ontwikkeling het ontstaan van nieuwe behoeften op het vlak van welzijn en zorg.

Gestart vanuit het 'Masterplan Ouderzorg' heeft het provinciebestuur de voorbije jaren terzake een vooruitstrevend beleid gevoerd. De initiatie van nieuwe zorgvormen, het rollend woonfonds en de creatie van 1.900 bijkomende rustoordbedden via de Limburgovereenkomst zijn tekenen van dit provinciaal toekomstgericht beleid. En met het Z-plan wordt het beleid ouderenzorg tijdens deze legislatuur nog in een hogere versnelling gebracht. Met de inzet van Limburgfondsmiddelen zijn ook in de gehandicaptensector bijzondere inspanningen geleverd en belangrijke noden ingevuld.

De demografische ontwikkeling wordt vaak als een economische bedreiging voorgesteld. Het laat inderdaad geen twijfel dat de demografische veranderingen een sterke economische impact zullen hebben. Maar de Limburgse vergrijzing en ontgroening bevat ook de kiem voor de ontwikkeling van een zorg economie en van een nieuwe speerpuntsector, m.n. de levenswetenschappen of de life sciences.

De maatschappelijke belangen zijn duidelijk: een betere gezondheidszorg door de verbetering van de diagnose, preventie en ziektebehandeling (rode biotechnologie), gezonder en veiliger voedsel (groene biotechnologie), aanzienlijk betere productiemethoden en lager energiegebruik (witte biotechnologie).

De economische belangen zijn al even belangrijk. De biomedische en levenswe-

tenschappen in het algemeen worden door alle economische analisten aangeduid als de snelst groeiende en meest beloftevolle sectoren.

De pure biotech-bedrijven laten jaarlijks een groei van 30 à 40 procent optekenen in Vlaanderen. Deze groei zorgt in de eerste plaats voor duurzame tewerkstelling van hooggeschoolde arbeidskrachten waardoor kennis kan worden verankerd. Belangrijk is ook de afgeleide tewerkstelling: per hooggeschoolde worden er twee arbeidsplaatsen voor laaggeschoolden gecreëerd.

Naast de tewerkstellingscreërende effecten heeft de ontwikkeling van de life sciences ook een grote impact op het innovatievermogen en bijgevolg de concurrentiekracht van andere sectoren zoals gezondheidszorg, voedingsmiddelen, chemie en landbouw. Voor Limburg spreken we over een RSZ-werkgelegenheid van meer dan 30 000 arbeidsplaatsen.

Gelet op het enorme potentieel is het logisch dat het bestuur inzet op Life Sciences. De uitbouw van Limburg tot een biomedische hotspot in Europa ligt aan de horizon. Niet in de zin van een onhaalbaar einde maar wel als eindbestemming. Het vormt nu de uitdaging om alle wissels in de juiste positie te zetten, om alle Limburgse en Euregionale krachten te bundelen.

‘Het actieplan voor de versterking en uitbouw van de Life Sciences in Limburg’ van Prof. Dr. P. Stinissen, onderschreven door de deputatie op 23 januari 2007, geeft de juiste richting aan. De doelstelling van het plan is gericht op de realisatie van nieuwe bedrijven in de Life Sciences sector en de versterking van bestaande bedrijven, door clustervorming en innovatieversterking. Deze doelstellingen gelden als basis voor nieuwe bedrijfsinvesteringen en nieuwe werkgelegenheid in de sector. Daarnaast zal het actieplan leiden tot een reductie van de braindrain en mogelijk tot een braingain. Ook beoogt het actieplan de inbreng van Life Sciences concepten binnen andere traditionele sectoren in Limburg.

Het is evident dat deze doelstelling slechts kan worden behaald indien een gespecialiseerd kennispotentieel wordt uitgebouwd. Door de vorming van een aantal gerenommeerde onderzoeksinstituten voor fundamenteel wetenschappelijk en toepassingsgericht klinisch onderzoek is reeds een belangrijke basis gelegd.

U-Hasselt heeft in totaal vier gespecialiseerde instituten actief in het domein van de Life Sciences. In het bijzonder verwijzen wij hier o.a. naar BIOMED van de Universiteit Hasselt en REVAL van de Provinciale Hogeschool Limburg. De specialismen van beide instituten zijn: ziektemarkers en diagnostiek, medische technologie en materiaalkunde, ICT in de gezondheidszorg en ouderenzorg. Via een intensieve samenwerking is ook de kennis van het Vlaams Interuniversitair Instituut voor Biotechnologie in onze provincie inzetbaar. Deze onderzoekscentra staan in een permanente wisselwerking met de academische opleidingen in de biomedische wetenschappen, agro- en biotechnologie en ergotherapie.

Limburg kan het pad van de kennisopbouw in de Life Sciencescluster niet alleen

gaan. Met de naburige regio's Leuven, Antwerpen, Nord Rhein Westfalen, Maastricht en Eindhoven kan een sterk onderzoekspotentieel worden gevormd en kan een biomedische kennisstempel in Europa en op het internationaal forum worden gedrukt. Samenwerking met de Euregionale partners is dus levensnoodzakelijk.

Om internationaal te excelleren en Euregionaal en Europees een koppositie in te nemen, dient er maximale aandacht te zijn voor de omzetting van kennis in commerciële producten en diensten. Het vormt de grote uitdaging om op het gebied van Life Sciences meer bedrijvigheid te genereren uit het opgebouwde kennispotentieel.

De economische motor van dit actieplan is het platform LifeTechLimburg.be, gevormd door U Hasselt, de drie hogescholen, de grote Limburgse ziekenhuizen, POM-Limburg, VLAO en LRM. Het stimuleren van de creatie van nieuwe bedrijven is de voornaamste opdracht van dit platform. Voor de concrete uitwerking en opvolging van het economische luik heeft POM-Limburg een nieuwe manager Life Sciences in dienst genomen.

Via de clustervorming en innovatieversterking wordt het creatief en innovatief ondernemerschap gestimuleerd en kunnen meer spin-offs worden gecreëerd. De lijst van succesvolle bedrijven zoals Medinvents, Gymna Uniphy en Spronken Orthopedie verdient aanvulling.

Door de oprichting van een incubatiecentrum levenswetenschappen op de Universitaire Campus Diepenbeek kunnen kantoorruimtes, labo's, kleinschalige productiefaciliteiten en ondersteunende dienstverlening worden aangeboden. Op uitdrukkelijke vraag van POM-Limburg heeft de Vlaamse regering een subsidie van 500 000 euro toegekend, te gebruiken voor een kapitaalsparticipatie in de projectvennootschap van het incubatiecentrum.

Rondom het incubatiecentrum wordt een Life Sciences Development Campus uitgebouwd. Deze campus is belangrijk voor de centralisatie en clustering van kennis en tevens voor de vestiging van spin-offs en bedrijven actief in de levenswetenschappen.

Het actieplan en de visie zijn duidelijk. De kansen zijn er. En het spoor naar de horizon is zichtbaar maar wij rijden nog niet vooraan. Met de Euregionale biotech trojka BioLiège, Life Sciences Limburg en LifeTecAachen-Jülich als partners wordt maximaal ingezet om de Limburgse Life Sciences uit te bouwen tot een economische speerpuntsector.

1.3. Made in Limburg: innovatie en kennis, economische bouwstenen voor de toekomst

'Innovate or die'. Die waarschuwing van Tom Peeters, die als tweede invloedrijkste businessdenker wordt beschouwd, dient meer dan ooit ernstig te worden genomen. Volgens

internationale studies bepaalt ondernemerschap 33 % van de economische groei en innovatie 25 %. In een langetermijnperspectief is dat nog meer.

De voordelen die de Limburgse ondernemingen kunnen puren uit innovatie zijn onmiskenbaar: snellere en grotere marktlancering van nieuwe producten, sterke omzetsijgingen, een groter marktaandeel, een veelvoudig rendement uit investeringen en hogere winstcijfers.

In het provinciaal economisch beleid staat innovatiestimulering dan ook meer dan ooit hoog op de beleidsagenda. Een efficiënt innovatiesysteem moet de komende jaren de economische structuurversterking en de Limburgse speerpunten economie flankeren en op bepaalde punten ervoor zelfs een solide basis vormen.

Na een kostencompetitieve en efficiëntiegedreven economie, dient nu de stap gezet te worden naar een innovatieve, hoogtechnologische kenniseconomie vol ondernemingscreativiteit. Hierbij moeten wij ons niet alleen focussen op procesinnovatie maar ook op productinnovatie: nieuwe en betere producten, design, kwaliteit en duurzaamheid zijn belangrijk.

Kennis- en talentontwikkeling, de verdere uitbouw van het Limburgs onderzoekspotentieel en de versterking van het innovatief vermogen van de Limburgse economie zijn hierbij de bouwstenen voor de toekomst.

De Limburgse economie wordt door mensen gemaakt. De Limburgers zijn een belangrijke productiefactor en maken deel uit van ons economisch kapitaal. Kennis- en talentontwikkeling zijn de zuurstof voor de Limburgse kenniseconomie.

Het Limburgs onderwijs is een troef die nog moet worden verbeterd. Verder investeren in levenslang leren, in aangepaste onderwijstrajecten, in de promotie van technische en technologische opleidingen, in beroepsopleiding en vorming, en dit in goede samenwerking tussen de overheid, de onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven, zijn noodzakelijk. De uitvoering van de onderwijsprojecten van de Limburgovereenkomst, zoals 'Knappe Koppen kiezen technisch' en 'Wilskracht' zijn een stap in de goede richting.

Ook de instroom van jongeren naar het hoger en universitair onderwijs dient te worden verbeterd. Omdat voor het hoger onderwijs het aanbod van een volledig en kwalitatief aanbod in de nabijheid een rol speelt, verwachten wij positieve effecten van de uitbreiding van het onderwijsaanbod, o.m. met de opleiding rechten, zoals vastgelegd in de Limburgovereenkomst.

Maar ook geschikte opleidingsinfrastructuur is onontbeerlijk. Bij de opmaak van de Limburgovereenkomst heeft de Vlaamse regering zich geëngageerd om in de meerjarrenplanning van de VDAB, de renovatie van het technologisch Competentiecentrum Metaal te Hasselt en de realisatie van een nieuw opleidingscentrum voor de bouw, logistiek en transport in Genk, in te schrijven. Na realisatie van dit laatste centrum kunnen

jaarlijks 500 mensen worden opgeleid, waarvan 200 werkzoekenden.

In de opbouw van een gespecialiseerd kennispotentieel heeft Limburg, met aanwending van Europese middelen, Vlaamse en Limburgse co-financiering, bijzonder veel geïnvesteerd. Limburg profileert zich meer en meer als een slimme regio. Wij verwijzen hier naar de uitbouw van de onderzoeksinstituten en –groepen van de Limburgse hogescholen en de UHasselt die baanbrekend onderzoek verrichten. Limburg is ook de thuisbasis van het onlangs opgerichte Vlaams Instituut voor Mobiliteit en van Flanders' Drive, het meest geavanceerde West-Europees laboratorium voor de automotive.

Voor de bouwsector wordt de oprichting van een kenniscentrum voorbereid. Bedoeling is om in dit centrum gespecialiseerde kennis inzake producten, technieken en productieprocessen verder uit te bouwen. De competentiepool zal zich o.a. toeleggen om op korte termijn resultaten te boeken die voor alle bouwondernemingen beschikbaar en toepasbaar zijn. Dit kenniscentrum werkt complementair aan het virtueel bouwcentrum dat met Europese en provinciale middelen op het vroegere mijnterrein van Heusden-Zolder is opgestart.

Een belangrijke weg in de vorming van de Limburgse kenniseconomie is afgelegd doch wij moeten verder gaan. De economische effecten van innovatie dienen meer dan ooit te worden benut. Het etiket "Made in Limburg" moet nog meer op nieuwe commerciële innovatieve producten kunnen worden gekleefd.

Meer dan ooit dienen de vragen vanuit de wetenschap en de vragen van de markt met elkaar op één lijn te worden gebracht. Slechts door een goede afstemming van het fundamenteel onderzoek en het vraaggestuurd contractonderzoek kunnen wij slagen in een gesloten en efficiënte innovatieketen. De gemeenschappelijke interfacedienst en het nieuwe onlangs opgerichte Limburgs Innovatiecentrum, zijn een belangrijke stap voorwaarts. Ondernemingen en in het bijzonder de KMO's kunnen hier terecht voor advies en begeleiding.

Ondanks de talentontwikkeling en de beschikbaarheid van durfkapitaal sterven vele Limburgse creatieve ideeën een stille dood. Er is een grote behoefte aan een meer motiverende cultuur, meer ambitie en meer ondernemerschap.

Met twee nieuwe initiatieven wil de provincie de creatieve en ondernemende Limburgse geesten stimuleren. Samen met het Limburgs innovatiecentrum ontwikkelt het bestuur een innovatiepremie, specifiek voor de KMO's. En volledig geënt op de Limburgse kennissectoren kan de creatie van nieuwe spin-offs worden gestimuleerd door een vestigingspremie voor hoogtechnologische starters.

Limburg nadert een belangrijk knooppunt op de economische snelweg. Met de drie Limburgse innovatieve hotspots, m.n. de Wetenschapsparken van Diepenbeek en Waterschei en de Research Campus Hasselt kiest Limburg resoluut voor een meer gediversifieerde en duurzame diensten- en kenniseconomie.

1.4. **Sociale economie: samen sterk voor meer werk voor de Limburgse kansengroepen**

Een innovatieve zorgzame samenleving zorgt voor welvaart en welzijn voor iedereen en slaagt erin om de behoefte aan meer leefkwaliteit van de kansengroepen te koppelen aan de zorg voor werk. De reguliere economische sector wordt gestimuleerd tot het geven van kansen aan diegenen die met extra zorg kunnen uitgroeien tot een volwaardige medewerkers.

In de sociale economie is het bestuur de voorbije legislatuur een echte trendsetter geweest. Arbeidszorg, sociale werkplaatsen, het succesvolle project van de Droomjobfabriek en de oprichting van de Startcentrale. Op elk van deze terreinen is de deputatie voorop gegaan. Honderden nieuwe jobs voor de zogenaamde kansengroepen zijn door investeringsondersteuning en door arbeidsbemiddeling gecreëerd.

Dit elan wordt de komende jaren gecontinueerd. Meer dan ooit ligt de nadruk op duurzame tewerkstelling van de zogenaamde kansengroepen. In het reguliere arbeidscircuit via de invoegbedrijven voor wie kan, of met een bijzondere begeleiding in de sociale werkplaatsen of in de lokale diensteneconomie, indien nodig.

De grens tussen economie en sociale economie wordt meer dan ooit doorbroken. De beleidsbepaling gebeurt dan ook voortaan vanuit een economische invalshoek en vanuit een provinciale visie op de Limburgse arbeidsmarkt. Provinciebestuur, ERSV/RESOC/SERR en de Startcentrale bundelen hiertoe de krachten.

Samen sterk voor meer werk voor de Limburgse kansengroepen.

Met de Startcentrale wordt het Vlaams instrument van de invoegbedrijven bespeeld. Met de creatie van 300 jobs per jaar in het reguliere arbeidscircuit via dit systeem wordt een wezenlijke bijdrage geleverd om kansengroepen op een volwaardige manier te laten deelnemen aan het economisch proces. De Limburgse ondernemers staan duidelijk open voor de principes van “maatschappelijk verantwoord ondernemen” en creëren tewerkstellingskansen voor de doelgroepwerknemers. Om hen hierin te ondersteunen, ijvert het bestuur voor de volwaardige doorstart van de Startcentrale zodat nog meer Limburgers de kans krijgen te participeren aan de arbeidsmarkt.

Voor de creatie van jobs voor doelgroepen die in de reguliere werkomstandigheden niet kunnen functioneren, zijn nieuwe projecten in de sector van de maatwerkbedrijven, m.n. de sociale werkplaatsen en de lokale diensteneconomie, nodig. De efficiëntie en de effectiviteit van het provinciaal beleid wordt versterkt door een aansluitende afstemming van de taken van de sectie ‘Sociale Economie’ en van de opdrachten van ERSV/RESOC/SERR.

De provincie treedt hierbij sturend en regisserend op, bepaalt de provinciale beleidsbepalingen en zorgt voor een kennisopbouw en –verspreiding. Dankzij de net-

werking met het werkveld zijn ERSV/RESOC/SERR het best geplaatst voor overleg, de detectie van nieuwe noden en projectinitiatie.

In combinatie met de Vlaamse subsidies wordt een nieuw provinciaal co-financieringsfonds opgericht. Dit fonds dient te werken als een multiplicator ten aanzien van de beschikbare Vlaamse reguliere middelen en het provisioneel krediet van de Limburg-overeenkomst. In uitvoering van de Limburgovereenkomst zullen nieuwe experimentele projecten worden ontwikkeld, die naar de andere Vlaamse provincies en in het Vlaams beleid worden uitgedragen.

Het kompas van het Limburgs provinciebestuur wijst duidelijk de richting aan voor een vernieuwend beleid inzake sociale economie. Het is immers een uiting van een maatschappelijk verantwoord beleid om ook de kansengroepen mee te laten gaan in de Limburgse speerpunteneconomie.

1.5. Lokale economie

Ondernemerschap is de economische groeimotor en productiefactor van welvaart. De Limburgse ondernemingen staan in voor het belangrijkste deel van de totale private tewerkstelling in onze provincie en vormen aldus de ruggengraat van het Limburgs economisch weefsel.

De Limburgse KMO's zijn samen goed voor maar liefst 97 % van alle Limburgse ondernemingen en vertegenwoordigen 50 % van de Limburgse private tewerkstelling. Daarnaast telt de kleinhandel in onze provincie in totaal ruim 16 500 handelszaken, goed voor ruim 24 600 jobs (inclusief horeca). Dit komt neer op 11 % van het totaal aantal loontrekkende jobs.

Het aantal startende ondernemingen is van cruciaal belang voor de Limburgse economie. Zelfstandige ondernemers zijn immers de sleutel voor het antwoord op de economische en sociale uitdagingen van morgen.

Om het volledige ondernemerspotentieel te kunnen benutten, moet de provincie inspanningen leveren om Limburg nog aantrekkelijker te maken voor bedrijfsactiviteiten. Het concrete doel is om meer mensen aan te moedigen om een onderneming te starten en tegelijkertijd bestaande ondernemingen in optimale condities te laten groeien.

In de stimulering van het zelfstandig ondernemerschap zijn partnerschappen met de belangrijke Limburgse actoren voor zelfstandig ondernemen, zoals de Limburgse werkgeversorganisaties en de Limburgse gemeenten, van groot belang. Immers door de krachten te bundelen in een aantal partnerschappen kan het provinciaal beleid veel effectiever worden gemaakt.

In eerste instantie dient de bestaande ondernemingsvriendelijke mentaliteit verder te

worden gestimuleerd. Dit betekent dat ondernemingswaarden en de cultus van de initiatiefnemer moet worden bevorderd. Het begrip ondernemen dient opnieuw te worden geassocieerd met kansen grijpen, met risico durven nemen, met karakter en doorzettingsvermogen.

Het provinciebestuur kan hierin bijdragen maar het zijn vooral de werkgeversorganisaties en het onderwijs die een rol hebben in het uitdragen van de ondernemingswaarden. De diverse onderwijsacties van de Limburgse werkgeversorganisaties, m.n. 'Ondernemer voor de Klas en Bedrijvendag voor Leraars' van VKW-Limburg, 'Ondernemen: goed gezien' van Unizo-Limburg, Mini-ondernemingen van Voka-Kamer van Koophandel Limburg en de Wood Award van de Limburgse Schrijnwerkers en Interieursbouwers, kennen een groeiend succes. Jaarlijks kunnen meer dan duizend jongeren kennis maken met de waarden van het zelfstandig ondernemerschap. De provinciale ondersteuning wordt daarom gecontinueerd.

Door de promotie van hun beroepssector en van de vakbekwaamheid kunnen ook de Limburgse beroepsverenigingen via het provinciaal subsidiereglement ter promotie van de beroepssectoren op projectmatige basis de aantrekkingskracht van het zelfstandig ondernemerschap in hun sector vergroten. Via gerichte communicatieve acties wordt bovendien het vakmanschap van de Limburgse beroepssectoren gepromoot.

In de stimulering van het zelfstandig ondernemerschap spelen ook de gemeentebesturen als eerstelijnsverantwoordelijke een belangrijke rol. Het partnerschap met de lokale besturen wordt versterkt door het gewijzigd reglement inzake kernversterking en door het nieuw subsidiereglement 'gemeentelijke ondernemingsloketten'.

Naast de uitbreiding van het geografisch toepassingsgebied is het reglement inzake kernversterking ook inhoudelijk gewijzigd. De bestaande rubrieken 'beleidsadvies', 'kernversterkende projecten' en 'veiligheidsacties' zijn verruimd, zodat aan de lokale kernversterking vanuit het provinciaal beleid nieuwe impulsen kunnen worden gegeven. Daarnaast is een nieuwe rubriek 'imagooversterkende projecten' toegevoegd. Marketing wordt alsmaar belangrijker voor gemeenten om zich met een eigen identiteit en imago te differentiëren van andere gemeenten.

Met het subsidiereglement 'gemeentelijke ondernemingsloketten' wil de Provincie Limburg de lokale besturen helpen bij het uitbouwen van hun gemeentelijke dienstverlening aan zelfstandige ondernemers, door steun te verlenen bij de realisatie van een digitaal ondernemingsloket en/of van een lokaal serviceloket voor zelfstandige ondernemers.

Voor het lokaal serviceloket voor zelfstandige ondernemers kunnen de Limburgse gemeenten een samenwerkingsovereenkomst afsluiten met één van de drie Limburgse werkgeversorganisaties (UNIZO-Limburg, VOKA-Kamer van Koophandel Limburg of VKW-Limburg), teneinde de lokale dienstverlening te verbeteren. Door het betrekken van de externe kennis en expertise van de werkgeversorganisaties in een PPS-construc-

tie, krijgt elke Limburgse gemeente de kans om een efficiënte dienstverlening op maat van de lokale zelfstandige ondernemers aan te bieden.

Zelfstandige winkeliers en buurtwinkels zijn van grote waarde voor het Limburgse economisch en maatschappelijk weefsel en voor de leefbaarheid van de kleinere platelandskernen. Met Europese middelen en via het provinciaal reglement kernversterking zijn belangrijke stappen gezet in de versterking van de Limburgse detailhandel. Onlangs werd het distributie-planologisch onderzoek naar de detailhandel in Limburg afgerond. Dit onderzoek leidde tot een visie op maat van de kleinhandelsstructuur in Limburg, die in de loop van deze beleidsperiode gebruikt zal worden om nieuwe beleidsaccenten te leggen. Volgende ambitie is alvast geformuleerd:

- het bieden van een zo compleet, gevarieerd en attractief mogelijk pakket van winkels en aanverwante publieksgerichte voorzieningen voor de inwoners van de provincie Limburg
- het zorgen voor een goed evenwicht tussen enerzijds het verder ontwikkelen van de kleinstedelijke gebieden en anderzijds het beschermen van de (voorzieningen in) landelijke gebieden
- het optimaliseren van de koopkrachtbinding in de provincie en het verhogen van de attractie op Euregio schaal
- het streven naar een duurzame aanbodstructuur, bestaande uit ook op langere termijn levensvatbare, elkaar aanvullende winkelgebieden. Hierin moet ook ruimte zijn voor bijzondere concepten die de kleinhandelsstructuur versterken. Bovendien kan hierbij de relatie gelegd worden met toeristisch-recreatieve concepten, de zogenaamde hefboomprojecten. Een geslaagde wisselwerking met cultuur-historisch erfgoed, toeristische en recreatieve troeven kunnen aan de detailhandel immers een bijzondere beleving geven en zorgen voor onderscheidend vermogen
- het versterken van het ondernemingsklimaat in de gemeente door het bieden van ruimte aan ondernemersinitiatieven om zo in te spelen op de dynamiek in de kleinhandel, waarbij ruimtelijke concentratie van voorzieningen het uitgangspunt is.

1.6. POM en ERSV: samen op volle kracht vooruit

Succesvolle regio's in Europa, zoals Ierland en München, danken hun succes o.a. aan een goede samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen, aan een focus op sterktes en kansen en aan een ondersteuning door een krachtige ontwikkelingsmaatschappij.

De stuwende, sturende en gebundelde kracht van de nieuwe structuren voor de

socio-economische streekontwikkeling, m.n. POM-Limburg en ERSV-RESOC-SERR, moet mobiliserend en dynamiserend werken om de uitgesproken economische doelstellingen en speerpunten te realiseren. Met het oog op een versterking van het socio-economisch streekbeleid in Limburg, worden de werking van ERSV Limburg en POM Limburg in een geïntegreerde operationele organisatiestructuur gekoppeld.

Met respect voor alle decretale verplichtingen, nemen ERSV en POM Limburg een aantal kernactiviteiten op binnen deze geïntegreerde structuur.

Kernactiviteiten ERSV Limburg

1. Ondersteuning Socio- Economisch Streekbeleid

- Organisatie en ondersteuning van de overleg- en adviesorganen RESOC en SERR;
- Organisatie en ondersteuning van de streektafels en het burgemeestersoverleg;
- Realisatie en opvolging van het streekpact.

2. Analyse en Onderzoek / Kennis en Communicatie

- Onderbouwing van beleidsvoorbereiding, -advies en acties;
- Interne en externe communicatie.

3. Menselijk Potentieel

- Afstemming Onderwijs (hoger en secundair) met Arbeidsmarkt;
- Afstemming Reguliere en Sociale Economie.

4. Diversiteit en Evenredige Arbeidsdeelname (EAD)

- Diversiteitsplannen in bedrijven, lokale besturen en organisaties;
- Diversiteitsacties en - projecten.

Kernactiviteiten POM Limburg

1. Ruimtelijke Economie

- Garanderen van ijzeren voorraad bedrijventerreinen, ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen, revitalisering en herstructurering van brownfields, herinschakelen van onderbenutte bedrijventerreinen, zorgen voor kwalitatieve en duurzame bedrijventerreinen;
- Participatie in strategische projecten.

2. Strategische Grensligging

- Deelname en opvolging van Interregio Brabant-Limburg, driehoek Eindhoven-Leuven-Aken (ELAt), Interreg IV projecten;
- Advisering aan Provinciebestuur inzake grensoverschrijdende samenwerking.

3. Economische Regiopromotie

- Actieve en gerichte regiopromotie in binnen- en buitenland;
- Uitwerken van promotie-instrumenten: website, brochures, seminars, ...

4. Speerpunctactiviteiten: selectieve keuze voor groeisectoren

- Logistiek: 13 puntenprogramma Genk, coördinatie en uitvoering besluiten VIL-studie “Logistieke Poort Limburg”;
- Life Sciences: Actieplan UHasselt: aandacht voor BioMed, Agro, Bio-Industrie en de zorgsector als belangrijke economische entiteit.

5. Afspraken met partners over de overdracht/organisatie van andere kernactiviteiten o.m.:

- *Innovatie* vzw Innovatiecentrum Limburg
- *Automotive* Flanders Drive
- *Grind* Grindcel
- *Menselijk Potentieel* ERSV
- *Analyse en Onderzoek* ERSV

ERSV - RESOC - SERR

- ERSV-Limburg is het Erkend Regionaal Samenwerkingsverband Limburg, de door Vlaanderen erkende juridische vzw-hulpstructuur die instaat voor het financieel beheer en personeelsbeheer ter ondersteuning van RESOC en SERR.
- SERR-Limburg is de Sociaal-Economische Raad van de Regio. Deze raad organiseert het socio-economisch overleg van sociale partners (werkgeversorganisaties en werknemersorganisaties), en geeft de SERR advies met betrekking tot het economisch beleid en het werkgelegenheidsbeleid van de diverse overheden.
- RESOC-Limburg staat voor Regionaal Economisch en Sociaal Overlegcomité, en is de overlegtafel betreffende sociaal-economische streekontwikkeling in Limburg tussen werkgeversorganisaties, werknemersorganisaties en lokale besturen (gemeentebesturen en provinciebestuur). Dit overleg resulteert in een streekpact: een lange termijnvisie voor de sociaal-economische ontwikkeling van Limburg.

POM

De Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij (POM) Limburg, rechtsopvolger van de GOM-Limburg, is het instrument waarmee de Provincie Limburg haar sociaal-economisch beleid uitvoert. Dit behelst beleidsondersteunende diensten en de onderbouwing van de sociaal-economische strategie via de ontwikkeling, uitvoering en begeleiding van projecten. Concreet gaat het om projecten gericht op de versterking van de infrastructuur tot vestiging van het bedrijfsleven en ontwikkeling van de ruimtelijk-economische infrastructuur.

2. Europese aangelegenheden

“Limburg was able to define clear and specific target-sectors in line with the strengths and weakness of its economy. This resulted in a high effectiveness of the structural funds... In Limburg the principle of subsidiarity was applied and regional development competences were delegated to the provincial level. Moreover the policy development was executed from a collective and negotiated perspective, with a large participation of local agents.”

“Regional disparities: the role of European Structural Funds in the regions of Liège and Limburg”, Rob de Lobel, College of Europe Brugs Economic Department, 2004.

Het partnerschap tussen Europa en Limburg is essentieel geweest in de provinciale socio-economische ontwikkeling. Via de diverse Europese fondsen EGKS, EFRO en ESF en de programma's doelstelling 2, plattelandontwikkeling en Interreg stelde de Europese Commissie tussen 1987 en 2006, 570 miljoen euro ter beschikking. De middelen zijn ingezet voor de rechtstreekse gevolgen van de mijnsluiting (omschakeling ex-mijnwerkers, herstructurering/sanering mijnterreinen, ...), voor een sociaal beleid (opleiding, vorming, onderwijs, ...) en voor een economisch ondersteuningsbeleid waaronder de aanleg van industrieterreinen, de begeleiding en advisering van bedrijven, de uitbouw van onderzoek en innovatie. Er is sterk geïnvesteerd in sectoren zoals nieuwe media, logistiek, toelevering, innovatie in de automobielsector en toerisme.

Zonder Europa zou Limburg vandaag aanzienlijk minder welvarend, leefbaar en groen zijn. De doorgedreven samenwerking tussen Europa en de provincie maakt Limburg niet alleen aantrekkelijker voor investeerders, maar ook voor toeristen, dagjesmensen en niet in het minst voor de Limburgers zelf.

De opgebouwde kennis en expertise in de uitvoering en beheer van de Europese programma's is een belangrijke factor om ook in de komende programmaperiode een intensieve projectbegeleiding, -initiatie en -ontwikkeling te realiseren. Zoals in de voorbije periode wordt ook voor 2007-2013 gestreefd om de Europese subsidies weloverwogen in te zetten voor belangrijke en strategische projecten in onze provincie. De voorbije maanden zijn al belangrijke stappen gezet in de operationalisering van de Europese programma's.

De nieuwe programmaperiode 2007-2013 is reeds gestart. De nieuwe Europese programma's zijn inhoudelijk sterk geënt op de Lissabon- en Göteborgstrategie en bevatten samen een ruim gamma van inhoudelijke thema's: technologie, kenniseconomie en innovatie, ondernemerschap, de ruimtelijk-economische omgevingsfactoren,

stedelijke ontwikkeling en de relatie naar platteland, innoverende plattelandseconomie, leefmilieu, maatschappelijke integratie en leefbaarheid, arbeid en onderwijs, toerisme, duurzame ontwikkeling, nieuwe energie, natuurlijke hulpbronnen en mobiliteit, de levenskwaliteit en de maatschappelijke samenhang.

Vanuit Limburg blijven wij maximaal inzetten op deze nieuwe Europese programma's, m.n. het doelstelling 2-programma en de beide Interreg-programma's. Met nieuwe Europese euro's dienen de Limburgse speerpunten en de Limburgse levenskwaliteit verder te worden uitgebouwd.

In de uitvoering van de nieuwe economische ambitie en om onze provincie verder uit te bouwen tot een Europese voorbeeldregio, zijn de Europese steunprogramma's een belangrijk instrument. Doch meer dan voorheen spelen ook interprovinciale en grensoverschrijdende Europese partnerschappen een belangrijke rol. De constatering dat de naaste burens voor de ontwikkeling van Limburg van groot belang zijn, is niet nieuw. De groeiende noodzaak van samenwerking wordt echter steeds meer ervaren en gedeeld. Wij pleiten dan ook voor een nieuwe strategie in de herpositionering van Limburg binnen een Europese regionale ruimte.

De Euregio Maas-Rijn, de Euregio Benelux-Middengebied en de Interregio Brabant/Limburg zijn belangrijke structurele grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden die hun nut reeds hebben bewezen. Doch nog meer dan voorheen worden voor strategische projecten, zoals de logistieke ontwikkeling, life sciences en kenniseconomie, zorg en toerisme, nieuwe partnerships en bestuurlijke allianties uitgezet.

Slechts op die manier kunnen de troeven van Limburg ten volle worden benut en krijgt de Europese proeftuin concrete inhoud.

2.1. Operationeel programma 'Regionaal concurrentievermogen en werkgelegenheid' (doelstelling 2) - programmaperiode 2007-2013

Op 16 mei 2007 heeft de Vlaamse regering het nieuwe operationele EFRO-programma voor Vlaanderen voor de nieuwe programmaperiode 2007-2013 goedgekeurd. Hoofddoelstelling is de verdere ontwikkeling van Vlaanderen tot één van de meest competitieve regio's, door te focussen op duurzame economische groei, de creatie van meer en betere tewerkstelling en de bescherming en verbetering van het leefmilieu.

Deze doelstelling heeft betrekking op heel Vlaanderen. Zodoende zal het cohesiebeleid bijdragen tot de economische structuurversterking en het verstevigen van de concurrentiekracht van Vlaanderen. Bij de invulling van de gekozen prioriteiten en de selectie

van mogelijke acties, wordt wel aandacht besteed aan regio-specifieke kenmerken. Deze aanpak dient bij te dragen tot het verminderen of wegwerken van de interregionale verschillen. Vanuit het provinciebestuur wordt in het toezichtscomité erover gewaakt dat er rekening wordt gehouden met de Limburgse concrete behoeften.

De uitvoering van het programma dient aldus een bijdrage te leveren aan de economische groei en jobcreatie, met het oog op het behoud en de verhoging van het welvaarts- en welzijnsniveau. Vier grote prioriteiten zijn vastgelegd:

- kenniseconomie en innovatie
- ondernemerschap
- ruimtelijk-economische omgevingsfactoren
- stedelijke ontwikkeling

De eerste drie prioriteiten staan open voor projectontwikkeling in gans Vlaanderen. De vierde prioriteit is van toepassing in de twee grootsteden Antwerpen en Gent en de elf Vlaamse centrumsteden, i.c. Hasselt en Genk.

In het nieuwe programma is 192,9 miljoen euro Europese subsidies ter beschikking, die over de vier gestelde prioriteiten gelijk zijn verdeeld.

In de vorige programmaperiode besliste een provinciaal managementcomité over de subsidietoewijzing. De uitvoering van het nieuwe programma berust voortaan bij de Vlaamse overheid. Het Agentschap Economie treedt op als beheerder van de nieuwe Europese subsidies. De subsidietoewijzing gebeurt via een toezichtscomité onder voorzitterschap van de Vlaamse overheid. In dit toezichtscomité wordt onze provincie vertegenwoordigd door de gedeputeerde voor Economie en Europese Aangelegenheden.

In de nieuwe beheersovereenkomst tussen het Vlaams Agentschap Economie en het provinciebestuur Limburg, die in september door de provincieraad is goedgekeurd, worden de taken van project- en dossierbegeleiding gedelegeerd naar het provinciebestuur. Via het provinciaal contactpunt, dat deel uitmaakt van het gemeenschappelijk secretariaat, kunnen projectpromotoren, zoals voorheen, voor dossierbegeleiding terecht bij het provinciebestuur. Met deze beheersovereenkomst erkent het agentschap de Limburgse expertise en wordt tegelijkertijd de drempel voor promotoren laag gehouden.

In de uitvoering van het nieuwe doelstelling 2 programma 2007-2013, engageert het provinciebestuur Limburg zich ook in de co-financiering van Limburgse projecten. Hiervoor is een nieuwe provinciaal cofinancieringsreglement door de provincieraad in september goedgekeurd. Op de provinciale begroting wordt jaarlijks een krediet ingeschreven om Limburgse projecten te cofinancieren.

Via deze extra ondersteuning kunnen projecten in de eerste drie prioriteiten wor-

den gegeneerd, die een uitvoering of verdieping vormen van het provinciaal beleid, waarbij voorkeur wordt gegeven aan projecten met een economische finaliteit of die bijdragen tot de verdere uitbouw van de provincie als innovatieve Europese kansrijke regio.

2.2. Grensoverschrijdende samenwerking

De grensoverschrijdende samenwerking heeft zich in de loop der jaren continu uitgebreid en geïntensiveerd. De middelen die vanaf 1991 in het kader van de INTERREG-programma's zijn ingezet, hebben de euregionale samenwerking een belangrijke impuls gegeven. In de drie programmaperioden van INTERREG zijn al vele projecten gerealiseerd met partners uit België, Nederland en Duitsland.

Het belang van het Europees ontwikkelingsprogramma Interreg als instrument voor regionale ontwikkeling kan niet genoeg worden beklemtoond. De Euregionale samenwerking, in de Euregio Maas-Rijn én in de grensregio Vlaanderen/Nederland dient echter te worden verstevigd, met focus op meer significante en herkenbare projecten met een overwegend Euregionaal karakter en met toegevoegde waarde voor de Euregio's als geheel en voor de onderscheiden partners. Dit betekent dat de partners voluit moeten inzetten op de verdere socio-economische ontwikkeling van de Euregio's, elk met een eigen finaliteit.

2.2.1. Interreg IV A-programma Euregio Maas-Rijn 2007-2013

De Euregio Maas-Rijn (EMR) is één van de oudste Euregio's in de Europese Unie en heeft sinds de oprichting een belangrijke bijdrage geleverd aan de grensoverschrijdende samenwerking tussen de EMR-partners. Een intensieve projectontwikkeling is hiervan het concrete resultaat. In de vorige programmaperiode 2000-2006 zijn 92 projecten gerealiseerd. Aan 52 projecten hebben Limburgse actoren deelgenomen. Hierdoor is ongeveer 8,6 miljoen euro Europese subsidies in Limburg geïnvesteerd.

Het nieuwe operationele programma Interreg IV A Euregio Maas-Rijn 2007-2013 markeert een volgende fase voor de samenwerking in de Euregio Maas-Rijn. Voor deze nieuwe programmaperiode hebben de Euregio-partners een aantal ambities geformuleerd. Met de grensoverschrijdende samenwerking in een steeds verder integrerend Europa willen de partners de economische structuur versterken en dit in overeenstemming met de Europese Lissabonstrategie. Het programma zet dan ook in op de ontwikkeling van de Euregio tot een moderne kennis- en technologieregio met een goede concurrentiepositie en een hogere levenskwaliteit.

Op 18 september jl. is het programma door de Europese Commissie goedgekeurd.

Het totale budget voor de nieuwe programmaperiode bedraagt ruim 144 miljoen euro, waarvan de helft wordt ingezet vanuit EFRO. Dit is een lichte stijging ten opzichte van het vorige programma.

In de Euregio Maas-Rijn blijven de 5 kernpartners betrokken, m.n. de provincies Belgisch en Nederlands Limburg, de provincie Luik, de Duitstalige Gemeenschap en de regio Aken. Nieuw is echter de erkenning van het volledig grondgebied van Limburg als volwaardig grensregio. Aan deze erkenning is een intensieve onderhandeling vooraf gegaan en is veel meer dan een bestuurlijke formaliteit. Het belangrijke kennis- en innovatiepotentieel rond Leuven kan nu in de projectontwikkeling worden meegenomen. Ook Huy-Waremme en het Nederlandse Zuidoost Noord-Brabant (regio Eindhoven) kunnen als aangrenzende gebieden aan het programma deelnemen. Projecten die aan de juiste voorwaarden voldoen kunnen dus ook in deze regio's projectpartners werven.

Het nieuwe operationeel programma definieert drie grote clusters van prioriteiten voor projectontwikkeling.

De eerste en tevens ook de belangrijkste prioriteit heeft als doel jobcreatie, de versterking van de economische structuur en de bevordering van kennis en innovatie om zo de concurrentiekracht van de Euregio Maas-Rijn te vergroten. Bij de opmaak van het programma heeft Limburg ervoor gepleit het grootste deel van het programmabudget voor deze prioriteit te reserveren, en met resultaat. 65 % van het beschikbare budget is dan ook voor economische projectontwikkeling ter beschikking.

De tweede prioriteit situeert zich rond de thema's natuur, milieu, energie, natuurlijke hulpbronnen en mobiliteit. Het behoud van natuur en landschap, het bevorderen van duurzame mobiliteit en de productie en promotie van hernieuwbare energie zijn prioritaire thema's. Aan deze prioriteit werd 18 % van het beschikbare budget toegewezen.

De derde prioriteit heeft betrekking op het verbeteren van de gezondheidszorg en de sociale cohesie, het stimuleren van de culturele diversiteit en het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid. Voor deze prioriteit werd 7,93 miljoen euro of 11 % van het budget voorzien.

De provinciale dienstverlening inzake projectaanvragen en actieve prospectie naar grensoverschrijdende partners blijft een vaste waarde in het provinciaal beleid. Bovendien wordt de Limburgse projectontwikkeling gestimuleerd door de mogelijkheid tot het inzetten van provinciale co-financieringsmiddelen.

2.2.2. Interreg IV A-programma Grensregio Vlaanderen-Nederland

Het proces van grensoverschrijvende samenwerking in de Grensregio Vlaanderen-Nederland wordt ook na de Interreg III-programmaperiode 2000-2006 gecontinueerd. 94,87 miljoen euro Europese middelen is ter beschikking voor de uitvoering van een nieuw ambitieus programma voor grensoverschrijdende samenwerking in de Grensregio

Vlaanderen-Nederland.

De centrale doelstelling van het nieuwe operationeel programma is de duurzame sociaal-economische ontwikkeling van de grensregio Vlaanderen-Nederland door middel van gerichte grensoverschrijdende initiatieven. Op drie prioriteiten wordt gefocust: economie, milieu en mens. Dat het programma een duidelijke economische klemtoon heeft, blijkt uit de budgetverdeling: 50 % van het budget is gereserveerd voor de benutting en versterking van de economische structuur van de grensregio.

Het beschikbare budget is als volgt verdeeld over de drie inhoudelijke prioriteiten en de vierde prioriteit 'technische bijstand':

Prioriteit	Budget (MEUR)	Budgetaandeel (%)
Prioriteit 1: Economie	47,43	50
Prioriteit 2: Leefmilieu	22,77	24
Prioriteit 3: Mens	18,97	20
Prioriteit 4: Technische bijstand	5,69	6
Totaal	94,87	100

Het nieuwe operationeel programma geeft organisaties uit onze provincie maximaal de kans om grensoverschrijdend samen te werken aan de verdere ontwikkeling van de Limburgse speerpuntsectoren en aan de verdere socio-economische, toeristische en landschappelijke ontwikkeling van onze provincie. Stimuleren van innovatie in het KMO-weefsel, kennis- en technologie transfer tussen grote ondernemingen en KMO, uitbouw van kennisinfrastructuur aan universiteiten, stimuleren van logistieke troeven, de verbetering van de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt... het behoort allemaal tot de projectmogelijkheden voor de volgende programmaperiode.

Onder de koepel van de grensregio functioneerden in het huidige INTERREG IIIA programma twee subprogramma's voor respectievelijk de Euregio Benelux Middengebied (Vlaamse provincies Antwerpen, Limburg en arrondissement Leuven en de Nederlandse provincies Noord-Brabant en Limburg) en de Euregio Scheldemond (Oost- en West-Vlaanderen en de Nederlandse provincie Zeeland).

Om aan de wens van de Europese Commissie tegemoet te komen zo coherent mogelijk grensgebieden te vormen, zullen alle betrokken partners in de volgende programmaperiode nog meer inzetten op de grensregio Vlaanderen-Nederland waarin de twee oude subregio's worden geïntegreerd. Dit betekent dat Limburgse partners vanaf nu de mogelijkheid hebben om ook grensoverschrijdend samen te werken met partners

uit Zeeland of uit Oost- en West Vlaanderen.

Ook voor dit programma wordt de Limburgse projectontwikkeling door de provinciale promotorenbegeleiding en door de beschikbaarheid van provinciale co-financiering aangejaagd.

2.2.3. Limburgse grenzen doorbreken voor een grensoverschrijdende samenleving

EU-comissaris Danuta Hübner heeft in juli 2006 tijdens het congres over de toekomst van de grensregio's in Europa gesteld dat de grenzen juist in de grensregio's nog steeds een grote rol spelen. Ondanks het voortschrijdend proces van éénwording en integratie wordt in een grensregio inderdaad misschien nog het meest de grens als een hinderlijk obstakel ervaren.

“Cross-border localities are where the “gaps” in the Single European Market are most evident; they act as a laboratory for EU-policy, highlighting wider dilemmas, as well as generating creativity, enterprise and imaginative solutions.”

Meer dan ooit moet het Europa van morgen door het doorbreken van de grenzen aan elkaar groeien. Een grensoverschrijdende samenleving over de bestuurlijke en landsgrenzen heen is de toekomst. Het abstract proces van institutionele integratie dient kracht te worden bijgezet door een concreet pakket van maatregelen die rechtstreeks betekenis hebben en positieve effecten hebben op de leef-, woon en werkomstandigheden van de burgers van de Europese grensregio's.

Het bestaande Euregionaal beleid van ad-hoc-ondersteuning van grensoverschrijdende projecten, heeft zeker zijn nut bewezen doch er is duidelijk behoefte aan een meer gerichte strategie. Slimme en innovatieve grensoverschrijdende samenwerking is de opdracht.

Limburg, als partner in de Euregio Maas-Rijn en in de grensregio Vlaanderen-Nederland, wil vanuit het middelpunt van de twee Euregio's in de realisatie van de euregionale en provinciale ambitie een belangrijke hefboomfunctie vervullen. Hierbij wordt ingezet op de kansrijke punten van onze provincie en wordt binnen de gestelde Euregionale samenwerkingsverbanden gezocht naar strategische allianties, in Vlaanderen maar ook daarbuiten.

Limburg is immers te klein om als sterke regio te kunnen optreden en zou als ze niet grensoverschrijdend samenwerkt, veel mogelijkheden onbenut laten. Slechts door crossnationaal samen te werken kunnen de Limburgse kansen maximaal worden benut.

De gunstige geografische ligging van Limburg is een onmiskenbare troef die kansen geeft om onze provincie uit te bouwen tot een Europese voorbeeldregio, zoals gesteld tijdens het bezoek aan EU-commissievoorzitter José Barosso.

Limburg bevindt zich te midden van de grote wetenschappelijke en industriële centra in Noordwest-Europa (Parijs, Luxemburg, Brussel, het Duitse Ruhrgebied, de Nederlandse Randstad en de Vlaamse steden). De grote zeehavens Antwerpen en Rotterdam liggen niet veraf en in de directe omgeving bevinden zich de luchthavens van Luik, Maastricht-Aachen en de internationale luchthavens van Düsseldorf, Keulen, Amsterdam en Brussel. Bovendien is Limburg via het Albertkanaal aangesloten op het Europese goederentransportnet van de binnenscheepvaart. De Europese hogesnelheidstrein TGV stopt in Luik en Aken. Deze buitengewone ligging is voor bedrijven van groot nut en de Limburgse logistieke ontwikkeling vindt er een goede voedingsbodem.

Het is evident dat de logistieke ontwikkeling van onze provincie slechts het verwachte succes zal hebben indien het concept van de 'extended gateway' kan worden gerealiseerd. Dit betekent dat de natuurlijke logistieke verbondenheid tussen Limburg en Antwerpen via het Albertkanaal dient te worden omgezet in een beleidsafstemming tussen Limburg, de Haven van Antwerpen en het Antwerps stads- en provinciebestuur. En het is duidelijk dat ook met andere logistieke EU-regio's, zoals Venlo, Lille en Duisburg grensoverschrijdende partnerships dienen te worden opgebouwd.

Limburg bevindt zich ook te midden van een Euregionale kennisgemeenschap met een Europese uitstraling. Bijna 100.000 studenten bezoeken de vijf universiteiten (Rheinisch - Westfälisch Technische Hochschule Aachen, Université de Liège, Universiteit Maastricht, UHasselt, open Universiteit Heerlen), de talrijke vakhogescholen, onderzoekscentra en universiteitsziekenhuizen, die elkaar sterk aanvullen. De Euregio Maas-Rijn is een internationaal georiënteerde regio, met veel mogelijkheden om zich te ontwikkelen tot een toonaangevende kenniseconomie, o.a. door de aanwezigheid van universiteiten en hogescholen, academische ziekenhuizen en vooraanstaande onderzoeksinstituten en een breed aanbod aan relevante economische sectoren.

Leuven, Eindhoven, Maastricht, Aken en Luik zijn belangrijke ankerlocaties die met onze provincie worden verbonden. De Europese erkenning van Limburg als grensregio, waardoor Vlaams-Brabant het statuut van aangrenzende regio heeft gekregen, dient te worden aangegrepen voor een strategische beleidsafstemming op het vlak van innovatie en de ontwikkeling van toekomstgerichte kennissectoren, zoals life sciences, biomedische wetenschappen en de zorg economie.

Deze inzet betekent niet dat de aandacht van de EMR in de toekomst uitsluitend nog gericht zal zijn op kenniseconomie, technologie en techniek. In de eerste plaats is het van belang om de bestaande diversiteit in economische activiteit te behouden door ook andere kansrijke sectoren zoals de toeristische sector te ondersteunen. Bovendien zijn ook factoren als een dynamisch cultureel leven, veilige en aantrekkelijke steden, veelzijdige opleidingsmogelijkheden, goede woonmogelijkheden en een aangename woonom-

geving belangrijke randvoorwaarden voor de succesvolle ontwikkeling van de regio.

En ook het Limburg Charter, biedt een kader voor een meer geïntegreerd beleid met een lijst van concrete projecten die voor beide Limburgen prioritair zijn. De aandacht gaat meer dan ooit naar de mogelijkheden van bilaterale, verder doorgedreven samenwerking tussen de twee Limburgen, zelfs integratie van beleid, waarbij de noden en behoeften van de Limburger en het Limburgse bedrijfsleven centraal staan. De regionale ontwikkelingsinitiatieven op verschillende terreinen, zoals economische ontwikkeling, transport- en kennisinfrastructuur, arbeidsmarkt mobiliteit, ruimtelijke ordening, milieu, toerisme, zorg, veiligheid, media en cultuur zijn te veel genomen met de rug naar elkaar.

Het Limburg Charter is een intentieverklaring van de Limburgers om betere en meer Europeanen te creëren door grensvervaging en samenwerking. Willen we immers van Limburg een Europese topregio maken, dan zal die moeten worden opgebouwd en uitgebouwd door de Limburgers zelf. Het is nu tijd om de grenzen te doorbreken voor een grensoverschrijdende samenleving.

2.3. Structurele samenwerkingsverbanden

2.3.1. Stichting Euregio Maas-Rijn

De Euregio Maas-Rijn (EMR) is één van de oudste Euregio's binnen de Europese Unie (EU) en heeft sinds de oprichting in 1976 een belangrijke bijdrage geleverd aan de grensoverschrijdende samenwerking tussen de EMR partners, inwoners, bedrijfsleven, kennisinstellingen en overige belanghebbenden.

De rapporten die tijdens het bestaan van deze grensregio zijn verschenen, zijn divers en de lijst is indrukwekkend. Ook al wordt in geen enkel rapport de zin van de EMR betwist toch wijzen vele standpunten op één belangrijk pijnpunt: de Euregio Maas-Rijn als oudste grensoverschrijdende samenwerkingsverband heeft nog vele potentiële ontwikkelingsmogelijkheden die nu achter de grenzen verborgen blijven.

Voor de Euregionale burger en het bedrijfsleven heeft het begrip Euregio Maas-Rijn weinig betekenis en waarde voor de invulling van concrete behoeften en noden. Aan de Euregio Maas-Rijn dient een nieuwe inhoud en een nieuw elan te worden gegeven.

De vijf EMR partnerregio's: Regio Aachen e. V. (D), Luik, de twee Limburgen en de Duitstalige Gemeenschap hebben de ambitie om de EMR verder te ontwikkelen tot een meer herkenbaar en slagvaardig Euregionaal samenwerkingsverband, dat ook bij de eigen nationale autoriteiten en de Europese instellingen waardering, erkenning en ondersteuning vindt.

Voor het realiseren van deze ambitie zullen de EMR-partners inzetten op het bereiken van een herkenbare en meetbare vooruitgang ten aanzien van de 'levenskwaliteit' binnen de Euregio, en dit voor alle inwoners van de Euregio. 'Levenskwaliteit' / 'Quality of Life' zal de komende jaren het leidmotief zijn voor de ontwikkeling van de EMR.

Een beperkt aantal thema's verdienen in het licht van het voorafgaande nadere uitwerking op de korte en middellange termijn. Waar mogelijk zullen de EMR-partners de noodzakelijke versnelling en verdieping concreet vorm en inhoud geven. Voorts zal de EMR actief aansluiting zoeken bij nieuwe en bestaande grensoverschrijdende initiatieven binnen de Euregio teneinde deze te ondersteunen en de zichtbaarheid van dergelijke initiatieven, als ook de zichtbaarheid van de EMR zelf, te vergroten.

Vooreerst dient nadrukkelijk de focus te worden gelegd op een economische ontwikkeling die zowel voldoet aan de eisen inzake duurzaamheid, alsook groei en tewerkstelling genereert. De Euregio Maas-Rijn heeft de kans zich in de globaliseringsstrijd op te werpen als een kennis- en technologieregio. Deze troeven mogen niet uit handen worden gegeven. Het is dan ook van groot economisch en wetenschappelijk belang de bestaande samenwerking tussen de verschillende kennisinstellingen in de Euregio, innovatie, kennisintensief onderzoek en de toepassing ervan verder te verdiepen. De samenwerking tussen de wetenschappelijke instellingen en met de economische sectoren moet worden bevorderd, waarbij het zwaartepunt moet worden gelegd op de domeinen Energie, Chemie, Materialen, Automotive en Levenswetenschappen. De EMR en de partnerregio's moeten zodanig faciliteren dat doelgericht gewerkt kan worden aan erkenning en herkenning van de EMR als vooraanstaande en mondiaal concurrerende kennisregio.

Gestreefd zal worden naar het vergroten van de arbeidsmobiliteit binnen de EMR. De resultaten van de werkzaamheden van de Taskforce Grensarbeiders en de EURES-activiteiten zijn hierbij doorslaggevend.

Een verdieping van de samenwerking en Euregionale planning op het gebied van grensoverschrijdend openbaar vervoer is ook zeer dringend, waarbij de uitbreiding en verbinding van de verschillende nationale spoornetten voor personen- en goederenverkeer de hoogste prioriteit geniet.

De Euregio Maas-Rijn is bij uitstek een gebied dat zich leent voor kwalitatief hoogwaardig toerisme. Ook hier schuilt kracht in diversiteit. De culturele samenwerking binnen de Euregio moet worden versterkt door het versneld uitvoeren van een aantal gemeenschappelijke initiatieven.

De globalisering versterkt de dreiging en financieringsmogelijkheden van de georganiseerde misdaad en terroristische netwerken, grensoverschrijdende criminaliteit wordt vereenvoudigd. Om dit tegen te gaan, moet de bestaande samenwerking tussen politie en andere veiligheidsdiensten in de Euregio worden geïntensiveerd.

2.3.2. Interregio Brabant-Limburg

De Interregio Brabant-Limburg is een uniek samenwerkingsverband van provincies, grotere gemeenten, kamers van koophandel en het bedrijfsleven in de provincies Noord-Brabant en beide Limburgen. De werking ontwikkelt zich op vier hoofdlijnen: netwerking, lobbying, projectontwikkeling en kennisuitwisseling.

- Generator van projecten. In het volgende Interreg-programma van beide euregio's zal de grensoverschrijdende economische samenwerking nog prominenter naar voren komen door o.m. en de toebedeling van het budget voor de prioriteit 'economie'. De uitvoering van de zgn Lissabon-agenda en meer concreet innovatie zullen hierbij speerpunten zijn. De ervaring uit het huidige programma leert echter dat het zeer moeilijk is om het bedrijfsleven te betrekken in interreg projecten (de minimis regel, definitie van KMO/MKB, voorfinanciering, financiële verplichtingen mbt openbare aanbestedingen etc). Gezien deze moeilijkheden wordt het bedrijfsleven meestal door middel van tussenpersonen of intermediairen betrokken in Interreg projecten. De interregio is gezien zijn samenstelling één van deze intermediairen. De interregio heeft wat betreft het nieuwe interreg programma een belangrijke functie als generator en/of partner van grensoverschrijdende projecten voor en vanuit ondermeer het bedrijfsleven.
- Naast deelname aan interreg projecten beschikt de interregio ook over beperkte eigen middelen die het o.m. aanwent om ondermeer grensoverschrijdende workshops te organiseren. Voor het Limburgse bedrijfsleven, en dan voornamelijk voor het KMO/MKB is dit zeer belangrijk.
- Voor de provincie Limburg (B) en haar bedrijfsleven is de aansluiting met zowel Nederlands Limburg als met Noord Brabant zeer belangrijk: bijv. aansluiting op life sciences industrie in Nederlands Limburg en het enorme innovatiepotentieel van de regio Eindhoven.

Voorlopig heeft de interregio deze functies voornamelijk vervuld ten opzicht van de euregio Benelux Middengebied. Met de mogelijke vormen van flexibiliteit van samenwerking tussen Noord-Brabant en de Euregio Maas Rijn kan de interregio waarschijnlijk ook nieuwe mogelijkheden vinden bij dit grensoverschrijdend programma.

Momenteel ondergaat de interregio Brabant-Limburg een evaluatie en heroriëntatie van haar werkwijze. Men wil de werkgroep laten werken en bijeenroepen in functie van inhoudelijke werkpunten. Hiertoe zouden enkel de direct inhoudelijk aangesproken partners binnen de interregio worden uitgenodigd. Voor de wisselwerking tussen interreg en de interregio zou het wenselijk zijn indien deze werkpunten georganiseerd en

opgevolgd worden vanuit het oogpunt van grensoverschrijdende problemen, beperkingen, kansen en mogelijkheden en de mogelijkheden om hieruit projectaanvragen te ontwikkelen voor de nieuwe doelstelling drie programma's.

2.4. Europe Direct

Om de Limburgers te informeren inzake de Europese Unie en het Europees beleid is Limburg partner in het netwerk van Europe Direct. Dit Europees informatiecentrum heeft vooral een informatie-opdracht naar verschillende Limburgse doelgroepen. Via het Europe Direct loket in de Provinciale Bibliotheek Limburg, centraal gelegen en gemakkelijk bereikbaar voor een algemeen publiek, wordt informatie gegeven over het beleid, de programma's, de instellingen en de financieringsmogelijkheden van de Europese Unie.

Om de opdracht nog beter in te vullen wordt de samenwerking met de andere Vlaamse provincies geïntensifieerd door de uitwisseling van best practices.

Voor het algemeen publiek worden op regelmatige basis acties opgezet waarbij de link gelegd wordt tussen Europa en de provincie Limburg met de bedoeling het plaatselijke debat over het Europese beleid te stimuleren.

Voor het onderwijs worden specifieke acties ontwikkeld voor de 3de graad van het basisonderwijs en secundair onderwijs. Hierbij wordt ervoor geopteerd meer gebruik te maken van ICT-opdrachten, zowel bij de organisatie van activiteiten, zoals bvb. een webquest waarbij de leerlingen via het Internet een aantal opdrachten over de Europese Unie moeten oplossen, als bij de opmaak van lespakketten. Op termijn zal een vernieuwde en aan de actualiteit aangepaste versie van de didactische pakketten "Euroscoop" voor het basisonderwijs en "Trefpunt Europa" voor het secundair onderwijs via de Limburgse scholen worden verspreid. Bij de samenstelling van de nieuwe pakketten zal rekening gehouden worden met de bevindingen van deze leerkrachten. Tevens wordt de inhoud afgestemd op de geldende eindtermen binnen het onderwijs. Ook voor het hoger onderwijs zullen op termijn klankbordgroepen gecreëerd worden waarbij acties op maat van de doelgroep opgezet kunnen worden, bvb. via de organisatie van studiedagen over relevante Europese thema's.

3. Landbouw en plattelandontwikkeling

3.1. Landbouw

De Limburgse land- en tuinbouwers getuigen al decennia lang van een sterke ondernemingszin. Deze houding was nodig in het verleden maar ook in de toekomst blijft ondernemerschap meer dan ooit een noodzakelijke eigenschap. De Limburgse land- en tuinbouw staan voor grote uitdagingen, veroorzaakt door de snelle veranderingen van de economische en maatschappelijke context. De agrarische sector vervult een brede waaier van activiteiten, gaande van voedselvoorziening, over een belangrijke economische betekenis tot het invullen van een uitgebreid palet van maatschappelijke verwachtingen.

Vanuit het provinciaal beleid blijft de ondersteuning van de Limburgse land- en tuinbouw belangrijk. Deze ondersteuning is flankerend ten opzichte van het beleid van de andere overheden en dient een bijdrage te leveren aan de toekomstgerichte en duurzame uitbouw van de sector. Vier grote strategische doelstellingen zijn vastgelegd:

- kennisontwikkeling, onderzoek en voorlichting
- stimulering van duurzame en toekomstgerichte landbouw
- landbouw en omgeving
- innovatie, verbreding en diversificatie.

3.1.1. Strategische doelstelling 1: Kennisontwikkeling, onderzoek en voorlichting

De Vlaamse en dus ook de Limburgse land- en tuinbouw is zeer professioneel en zal zich in de komende jaren verder moeten toespitsen op kwalitatief hoogwaardige producten. Verdere technologische en teelttechnische ontwikkelingen dienen nauwgezet te worden opgevolgd en proces- en productinnovatie zijn vaak een gepast antwoord. Praktijkgericht onderzoek en voorlichting met een directe inpasbaarheid in de individuele bedrijfsvoering zijn daarom van groot belang. Een goede samenwerking tussen onderwijs,

onderzoek, praktijk en voorlichting is essentieel. De nieuwe technologieën moeten wetenschappelijk worden onderbouwd en in de praktijk getest.

De Provincie Limburg ondersteunt reeds decennia het demonstratief en toegepast wetenschappelijk onderzoek en voorlichting. Deze ondersteuning wordt gecontinueerd doch ook nieuwe beleidsaccenten worden gelegd.

3.1.1.1. Proefcentrum Fruitteelt (pcfruit)

De goede economische cijfers maken van de fruitteelt een speerpunt in de Limburgse economie. Het komt erop aan de sector te wapenen voor de toekomst om te verhinderen dat andere Europese regio's en de nieuwe economische regio's in het verre Oosten, nieuwe marktaandelen verwerven. Daarom dient voluit te worden ingezet op innovatie, kwaliteit, marketingstrategie en toegevoegde waardecreatie op het product zelf.

Dit impliceert een permanente zoektocht naar nieuwe teelttechnieken en -methoden en naar nieuwe rassen en producten. Hierin neemt het toegepast wetenschappelijk en demonstratief onderzoek van het Proefcentrum Fruitteelt een vooraanstaande plaats in. Met de steun van de Vlaamse overheid, de veilingen en de beroepsorganisaties, is het Limburgs provinciebestuur er de voorbije jaren in geslaagd om pcfruit uit te bouwen tot een hoogstaand onderzoeks- en kenniscentrum en tot een Vlaams en internationaal 'centre of excellence'. Meer dan ooit is het proefcentrum de preferentiële onderzoekspartner van de Vlaamse universiteiten en van binnen- en buitenlandse onderzoeksinstellingen en creëert pcfruit een toegevoegde waarde voor alle actoren in de fruitketen. Een objectieve parameter is het aandeel van de onderzoeksprojecten van pcfruit in het totale IWT-budget.

Een én ander is het resultaat van de rationalisering door de werking van de verschillende vzw's te integreren in één vzw waardoor een uniform financieel, personeels- en investeringsbeleid kan worden gevoerd. Met de bouw van de centrale locatie, die in het voorjaar van 2008 wordt geopend, kan een grotere en betere afstemming tussen het toegepast wetenschappelijk en demonstratief onderzoek worden bereikt.

De missie van pcfruit is gelegen in het verhogen van de competitiviteit van de fruitsector door middel van kennisontwikkeling, verspreiding en vulgarisatie. Het Proefcentrum Fruitteelt ontwikkelt daarom onderzoeksactiviteiten die op korte en middellange termijn oplossingsgericht zijn en die op lange termijn bepalend zijn voor de evolutie van de Limburgse en Vlaamse fruitteelt. Dit betekent dat het onderzoek zich richt op de hedendaagse problemen evenals op problemen die zich aanbieden tengevolge van wijzigende omstandigheden zoals klimaatsverandering, duurzaamheid, milieu, economische rentabiliteit en concurrentiepositie van de fruitsector.

Duurzame fruitteelt - Milieuvriendelijke en gezonde fruitteelt

Pcfruit continueert de inspanningen voor het zoeken naar duurzame fruitteelttechnieken die arbeidsbesparend en economisch voordelig zijn en maximaal inspelen op de dwingende maatschappelijk eisen inzake milieu en volksgezondheid. Dit impliceert het zoeken naar nog meer resistente, minder ziektegevoelige rassen en het zorgen voor minder input van productiefactoren op vlak van energie, water en meststoffen. Speciale aandacht gaat naar nieuwe appel- en perenrassen op duurzaam teelttechnisch gebied.

Pcfruit heeft steeds grote aandacht besteed voor milieuvriendelijke en duurzame productiemethoden, gericht op de vermindering van het risico van gewasbeschermingsmiddelen voor de gezondheid van mens en dier. Het blijft een prioriteit van pcfruit om te zoeken naar innovatieve alternatieven in de milieuvriendelijke teelt. Onderzoeksprojecten voor de ontwikkeling van een residu-arme fruitteelt en voor het verhogen van de voedselveiligheid van het fruit blijven aan de orde. Het ontwikkelen van teeltsystemen die gezondheidsaspecten ten goede komen zoals het verhogen van anti-oxydantia krijgen de nodige aandacht. Ook de inspanningen voor de biologische teelt gaan verder. Speciale aandacht gaat naar een efficiënt watergebruik in drogere periodes en in de serre- en kappenteelt. Advies voor optimale bemesting waarbij de nieuwe overheidsnormen worden gerespecteerd, wordt aan de telers aangeboden.

Rassenonderzoek

Om de concurrentiepositie van de fruitsector te vrijwaren wordt verder geïnvesteerd in rassenonderzoek, toegespitst op economisch interessante teelten. De oogstzekerheid van de teelten zijn hierbij prioritair. Een uitbreiding van het bestaande assortiment met een harde appel, een groene appel en een goede zomerappel kan onze concurrentiepositie tegenover het vernieuwde assortiment in het buitenland versterken. In de zoektocht naar een aanvulling van het topas Conférence wordt in de toekomst ook aandacht besteed aan rode perenrassen en aan kruisingen tussen Europese en Aziatische peren. Bij zoete kers wordt gezocht naar grootvruchtige, stevige, weinig barstgevoelige (en indien mogelijk zelfbestuivende) rassen, die productief zijn. Het onderzoek werd tot op heden steeds uitgevoerd vanuit het oogpunt van de teler (veel productie, goede kwaliteit, gemak van telen, financieel, ...). In de toekomst houdt het onderzoek ook rekening met de wensen van de consument (smaak, houdbaarheid, gezondheidsaspecten, consumptieperiode, gewasbescherming, ...).

Klimaatverandering

Door de klimaatwijziging wordt de Limburgse fruitteelt geconfronteerd met nieuwe ziekten en plagen. Om de economische betekenis van de fruitteelt te vrijwaren en de

nadelige effecten van de klimaatsverandering om te buigen, investeert het Proefcentrum Fruitteelt in pro-actief ecologisch onderzoek. Door de veranderende klimaatsomgeving wordt samen met de Vlaamse universiteiten aandacht geschonken aan mogelijk nieuwe fruitteeltontwikkelingen.

Verder noodzaken een aantal uitdagingen tot het nemen van concrete beleidsacties:

- in uitvoering van de Limburgovereenkomst, het realiseren van een ruggengraatstructuur voor de senioronderzoekers voor het toegepast wetenschappelijk onderzoek;
- de operationalisering van het ketenonderzoek na definitieve oplevering van de desbetreffende IWT-haalbaarheidsstudie
- de verdere uitbouw van expertise en specialismen in relatie tot de andere Vlaamse onderzoeksinstellingen, aanvullend op het huidig specialisme inzake gewasbescherming.

In samenwerking met de sector en de veilingen wordt verder gefocust op het verwerven van een groter Europees marktaandeel op de versmarkt en op het creëren van toegevoegde waarde op het geproduceerde fruit. Dit betekent permanent vooroplopen met innovatieve producten, kiezen voor hoogwaardige segmenten en waar mogelijk producten en services met merkbeleving ontwikkelen. Concrete acties terzake moeten stimulerend werken op de fruitconsumptie. De Europese hervorming van de gemeenschappelijke marktordening voor groenten en fruit biedt terzake een opportuniteit.

3.1.1.2. Kenniscentrum land- en tuinbouw

Voor wat betreft akkerbouwgewassen, aardappelen en grove groenten is de praktijkvoorlichting gecentraliseerd op de Pibo-Campus met een potentieel van 1.800 bedrijven. In het noorden, waar 1.600 landbouwbedrijven zijn gevestigd, kunnen de veetelers en varkenshouders beroep doen op de werking van het Proefcentrum voor Landbouw (PVL).

De werking van PIBO-campus en PVL heeft doorheen de jaren een diffuus beeld gekregen door het uitvoeren van uiteenlopende projecten. De projectontwikkeling heeft, omwille van de geringe Vlaamse overheidssteun, een belangrijke bijdrage geleverd aan de financiële haalbaarheid van het praktijkgericht onderzoek.

In eerste instantie dienen beide instellingen zich opnieuw te focussen op hun core-business, zijnde praktijkgericht onderzoek in de plantaardige en dierlijke sector. Een afstemming dient te worden gezocht met de andere Vlaamse onderzoeksinstellingen. Hierbij dienen de feitelijke omstandigheden, i.c. de beschikbaarheid in mankracht, de inzet van leerlingen in de proefveldwerking, de geografische ligging,... in rekening te worden gebracht.

Vanuit landbouwkundig en landbouwsociologisch standpunt is het verantwoord dat de provincie middelen ter beschikking stelt om een stabiele werkings- en organisatiestructuur voor de diverse landbouwsectoren uit te bouwen. De provinciale overheid moet hierbij naast een financieel ondersteunende ook een coördinerende en sturende taak op zich nemen. Beide instellingen kunnen alzo op termijn verder evolueren naar subregionale bakens in het landbouw- en plattelandsgebeuren in hun werkingsgebied. Dit betekent dat beide instellingen naast de 'traditionele' werking vanaf volgend jaar een nieuwe verantwoordelijkheid opnemen.

Deze nieuwe taken houden verband met de nieuwe uitdagingen die zich voor de agrarische sector stellen.

Het thema 'watergebruik' wordt voor de sector dermate belangrijk en de uitdagingen zijn zo groot, dat het nodig is alle kennis rond dit thema te bundelen. Ook kan het thema niet uitsluitend worden benaderd met projectmatige middelen, maar is een structurele werking nodig. De uitbouw van een expertisecentrum 'Duurzaam waterbeheer in de land- en tuinbouw' in het PVL komt hieraan tegemoet. Duurzame productiemethoden in de land- en tuinbouw zijn al langer een belangrijk aandachtspunt en terzake heeft vzw PIBO-campus een zekere expertise opgebouwd. Deze expertise dient nog verder te worden ontwikkeld in een expertisecentrum 'Duurzame landbouw'.

De gestelde coördinerende en sturende taak van de provincie staat boven de huidige werking van de twee vzw's. Deze taak wordt opgenomen door het Limburgs kenniscentrum voor de land- en tuinbouw. De taken van dit kenniscentrum zijn:

- platformwerking voor kennisinventarisatie, -bundeling, -ontwikkeling en -uitwisseling
- coördinatie en afstemming van onderzoek en voorlichting
- aansturing van nieuwe kennisopbouw in nieuwe agrarische thema's: duurzaam waterbeheer en duurzame landbouw
- initiatie nieuwe initiatieven en onderzoeksprojecten (Vlaams en Europese budgetlijnen)
- coördinatie voorlichting en kennisoverdracht/adviesverlening

3.1.2. Strategische doelstelling 2: Stimulering van de duurzame landbouw

In verschillende economische sectoren, i.c. de land- en tuinbouw, staat duurzaamheid centraal. Duurzame landbouw is een zeer breed begrip en houdt verband met een heel divers gamma van vernieuwende duurzame maatregelen. Onder meer door Europese kaderrichtlijnen werden en worden er acties rond de thema's water en bodem opgezet en uitgevoerd. Recent is de aandacht voor groene energie sterk toegenomen. Opdat de provincie Limburg een voortrekkersrol kan vervullen, zijn beleidsacties rond bovengenoemde thema's nodig.

3.1.2.1. Expertisecentrum duurzaam waterbeheer

In Vlaanderen wordt jaarlijks zo'n 745 miljoen m³ water verbruikt waarvan ruim 50 miljoen m³ door de landbouwsector. De glastuinbouw, de varkens- en de rundveesector zijn de belangrijkste verbruikers. 70 % van het totale watergebruik bestaat uit grondwater. Drinkwater (20 %) en regenwater (9 %) volgen op ruime afstand. Regenwater wordt bijna uitsluitend in de glastuinbouw gebruikt.

Met het decreet Integraal Waterbeleid heeft de Vlaamse regering een totaal vernieuwd waterbeleid op de sporen gezet. De waterbeleidsnota van de Vlaamse regering bevat de Vlaamse beleidsvisie inzake integraal waterbeleid, waarbij een evenwicht wordt nagestreefd tussen de ecologische, sociale en economische functies van watersystemen.

Anticiperend op de gestelde uitdagingen werden reeds diverse Europese projecten uitgevoerd: Watermanagement in het Benelux Middengebied (Interreg BMG 1998-2001), coördinatie waterbeheersing en bodemerosiebestrijding (doelstelling 2 – 2002-2006), bodemerosiebestrijding (Interreg BMG - 2000-2006), kleinschalige waterzuivering (PDPO 2002-2006) en duurzame watersystemen (Interreg BMG 2000-2006).

Ten behoeve van de Limburgse land- en tuinbouw wordt nu de projectmatige benadering omgezet in een structurele werking die dan ad hoc kan worden uitgebreid met projectwerking.

Het Expertisecentrum Duurzaam Waterbeheer in de Land- en Tuinbouw richt zich daarom op:

1. Efficiënt en duurzaam watergebruik

Om uitputting van de grondwatertafels te vermijden moet het overmatige gebruik van diep grondwater worden beperkt. Dat kan o.a. door besparingen (o.a. door hergebruik) en door het gebruik van regen- en oppervlaktewater voor laagwaardige toepassingen (bijvoorbeeld voor reiniging). Heel wat kennis is nodig om veranderingen in de kwaliteit en kwantiteit van het gebruikte water te herbekijken. Hiervoor is professioneel advies nodig, bvb. in de vorm van wateraudits en bedrijfswaterbalansen. Deze dienstverlening ten aanzien van de landbouwers kan vanuit PVL worden gerealiseerd.

2. Waterzuivering – beheer afvalwaterstromen

De Europese Kaderrichtlijn Water stelt tot doel om tegen 2015 een goede toestand van het oppervlakte- en grondwater te bereiken. Eén van de concrete acties is dat tegen 2012 waterzuivering in Vlaanderen operationeel moet zijn. In 2008 worden de zones bekend waarin kleinschalige waterzuivering moet worden gerealiseerd. Aangezien heel wat

landbouwbedrijven afgelegen liggen, moet de landbouwsector zich verder voorbereiden op individuele kleinschalige waterzuivering. Door het PVL zijn heel wat acties uitgevoerd zoals het demonstreren van verschillende mogelijkheden en het informeren en begeleiden van landbouwers bij de aanvraag en uitvoering van kleinschalige waterzuivering.

3. Irrigatiesturing

Bij een juiste irrigatiesturing wordt gestreefd naar een verbetering van de gewasopbrengst, maar ook naar een maximale benutting van water en nutriënten. Belangrijk te vermelden is dat de inzet van gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw aanzienlijk is teruggelopen. Omdat steeds meer producten worden verboden, ontstaat naar analogie van de fruitsector ook in de akkerbouw een evolutie naar een meer geïntegreerde gewasbescherming. Het is belangrijk dat de praktijkcentra onderzoek verrichten om een economisch en ecologisch verantwoorde en doeltreffende bestrijding in de verschillende sectoren te behouden. Samenwerking met instanties als Fytofar is daarbij aangewezen. Vernieuwingen zoals het gebruik van een biofilter voor de verwerking van restsproeistoffen, moeten actief worden opgevolgd. (keuring van sproeitoestellen)

3.1.2.2. Expertisecentrum Duurzame Landbouw

De werking van het expertisecentrum duurzame landbouw spitst zich o.a. toe op alternatieve energieproductie en erosiebestrijding.

1. Alternatieve energieproductie

Door de stijgende olieprijsen wordt de land- en tuinbouw geconfronteerd met een grote kostenstijging. Door een stabiel prijsniveau van de geproduceerde producten leidt dit tot een verminderd gezinsinkomen. Met een energiescan kunnen verliesposten in kaart worden gebracht en energiebesparende maatregelen worden genomen. De ontwikkeling en uitvoering van energiescans, in samenwerking met het Innovatiesteunpunt voor Landbouw, dat door de Vlaamse overheid reeds met een opdracht hieromtrent is belast, is een nieuwe dienstverlening voor de Limburgse land- en tuinbouwers.

De energiebehoefte en het verbruik groeit dagelijks. Energieproductie uit hernieuwbare energiebronnen biedt toekomstkansen, ook voor de land- en tuinbouw. Voorbeelden zijn energiewinning op basis van de zon, wind, plantenolie, biogasproductie, bio-ethanol, hout, warmtekrachtkoppeling, ... Toch dient nog heel wat onderzoek te gebeuren naar rentabiliteit, technische mogelijkheden, gewaskeuze, ...

Vanuit economisch en duurzaamheidsstandpunt wil de provincie verder het gebruik van ecologische alternatieven onderzoeken en optimaliseren. Er zijn heel wat mogelijkheden, voor tuinbouwers maar ook voor heel wat andere sectoren zoals de

intensieve veehouderij, om voor eigen verbruik over te schakelen op de financieel interessante bio-energie. Bio-energie kan ook een vorm van verbreding zijn waarbij een beperkt aantal landbouwers inkomsten halen uit bijvoorbeeld koolzaadolie. Het aanwenden van suikerbieten, wintertarwe en andere gewassen voor de productie van bio-energie kan bovendien een positieve invloed hebben op de prijsvorming voor de akkerbouwers, in zoverre een beter economisch rendement van deze producten (bij het verwerken in energie in vergelijking met het verwerken in voedsel/voeder) een grotere vraag ernaar bewerkstelligt.

Door het verlenen van subsidies aan projecten met een hoge return inzake tewerkstelling, toegevoegde technologische waarde en met de nodige aandacht voor ecologische en sociale aspecten kan het bestuur deze evolutie stimuleren. De provincie kan zich mee profileren als het coördinatiecentrum door het samenbrengen van duurzame energiespelers om te komen tot zowel kleinschalige lokale als belangrijke regionale projecten. Het expertisecentrum dient de landbouwers te informeren en te stimuleren.

2. Erosiebestrijding

De erosiegevoeligheid door de gewasverandering is de laatste 15 jaar met meer dan 20% toegenomen. Vanaf eind jaren negentig zijn er, na zeer intense regenbuien, op korte tijd veel problemen van water- en modderoverlast geweest. Heel wat initiatieven zijn door diverse overheden genomen. De meeste gemeenten uit Zuid-Limburg hebben met Vlaamse subsidies en met ondersteuning van de provincie een gemeentelijk erosiebestrijdingsplan opgemaakt en zijn ondertussen gestart met de uitvoering ervan. De laatste jaren verzwakt de aandacht, onder meer als gevolg van het uitblijven van intense regenbuien, waardoor de maatschappelijke druk afneemt. Toch blijft waakzaamheid geboden.

Acties naar landbouwers: landbouwers zijn een belangrijke partner bij erosiebestrijding. Ze kunnen heel wat maatregelen toepassen, die echter vaak een andere teelttechnische aanpak vereisen. Praktijkgericht onderzoek en de communicatie ervan naar de landbouwsector zijn dan ook noodzakelijk zodat deze relatief nieuwe akkerbouwtechnieken succesvol kunnen worden toegepast. Aangezien PIBO zich midden in het erosiegevoelig gebied situeert en al meerdere jaren ervaring heeft opgedaan met erosiebestrijding, zijn ze de ideale partner om uitgebreide meerjarige proeven uit te voeren en hierover te communiceren.

Acties naar gemeenten: het is belangrijk om gemeenten blijvend te ondersteunen zodat ze kleinschalige waterbeheersings- en erosiebestrijdingsmaatregelen blijven uitvoeren. Naar aanleiding van het installeren van de nieuwe gemeenteraden en schepencolleges is het noodzakelijk de aandacht opnieuw te vestigen op de erosieproblematiek.

3.1.3. Strategische doelstelling 3 : Landbouw en omgeving

De takenpakketten met nauwe raakvlakken van de Sectie Landbouw/Platteland worden onder gebracht onder de ruimere noemer van “Landbouw en omgeving”. Deze beleidsdoelstelling wordt opgesplitst in verschillende deelaspecten:

- Landschapsintegratie
- Agrarisch natuurbeheer
- Landbouw – Ruraal erfgoed
- Landbouw en Ruimtelijke Ordening

Landschapsintegratie

De provinciale dienstverlening inzake de landschappelijke integratie van de land- en tuinbouwbedrijven is een traditionele waarde in het regulier takenpakket van de sectie landbouw/plattelandontwikkeling. De ordening van bedrijfsgebouwen en de erfbeplanting hebben een ruime impact op de omgeving en op de visuele belevingskwaliteit. De provinciale landschapsbedrijfsplannen zijn hierbij een belangrijk instrument en zijn gebaseerd op een gepaste plantenkeuze en kennis van landschapsarchitectuur en bedrijfsordening, conform de reglementeringen inzake ruimtelijke ordening. Reeds binnen de afhandeling van de bouwvergunningprocedure wordt door verschillende gemeenten een omgevingsplan geëist. Omwille van de ruime vraag en de groeiende officialisering wordt deze dienstverlening bestendig.

Agrarisch natuurbeheer

Historisch gezien is de landbouwer steeds landschapsbouwer geweest en heeft hij het landschap hervormd al naargelang de maatschappelijke behoeften. Het aanbieden van voedselzekerheid speelde hierbij steeds een belangrijke rol. De maatschappelijke behoeften zijn geëvolueerd en er is ook een grote bewustwording voor de combinatie van landbouw met ecologie en recreatie. Via acties en projectontwikkeling (Interreg, PDPO of Leader) worden concrete realisaties inzake landschapszorg en natuurbescherming alsook landschapsversterkende initiatieven genomen. Hierbij wordt maximaal samengewerkt met andere diensten (vb. VLM inzake Landinrichtingsprojecten, lokale besturen, Regionale Landschappen,...). Het beproefde experiment inzake landschaps- onderhoud door boeren wordt volgend jaar ingebracht in een nieuw project waarbij regionale Agro-beheersgroepen worden opgericht.

Landbouw - Architectuur & Agrarisch Patrimonium

De agrarische architectuur is niet alleen een complexe materie maar vooral erg beeldbepalend voor het platteland, zowel naar identiteit als naar beleving. Het boerderijpatri-

monium behoort echter niet meer exclusief tot de landbouw. Ook de nieuwe gebruikers en para-agrarische bedrijven geven gestalte aan het agrarisch gebied. Net als voor de land- en tuinbouwsector geldt een zekere plattelandscodex. Het is een maatschappelijke taak van de overheid om te waken over de kwaliteit van het agrarisch gebied. Dit kan door een landelijke boodschap uit te dragen (missie) en hierdoor landschapsontsiering tegen te gaan. In het kader van PDPO II-as 3 wordt daarom volgend jaar een PDPO-project uitgevoerd.

In dit project wordt, samen met de betrokken overheidsdiensten en sectoren, getracht het hergebruik van ruraal erfgoed te stimuleren, de knelpunten te inventariseren en tegelijkertijd een stappenplan aan de privé-eigenaar tot hergebruik en/of –bestemming aan te bieden. Om tot een nieuwe functie te komen moet immers dikwijls een lange weg langs overheden, instellingen, adviesbureaus enz. worden afgelegd. Enthousiaste eigenaars worden op die manier afgeschrikt door onzekerheid over tijdsduur, kosten en procedures allerhande.

Door het scheppen van meer duidelijkheid in de procedures en mogelijke verwachtingen zullen eigenaars eerder onderzoek doen, inzicht krijgen in de mogelijkheden en eerder een project starten. Dit wordt in het project gerealiseerd door het opmaken van een stappenplan aan de hand waarvan de eigenaar van een gebouw een inschatting kan maken van de mogelijkheden tot herbestemming. Het eindproduct van het project is een algemeen bruikbare handleiding / informatiepakket waarmee de individuele eigenaar oplossingen en aanwijzingen kan vinden om een keuze te maken.

Landbouw & Ruimtelijke Ordening

Als intermediair bestuur heeft de provincie een taak inzake het vergunningenbeleid en in de afbakeningsprocessen gerelateerd aan het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.

Stedenbouwkundige vergunningen

De wet op de Stedenbouw en de uitvoeringsbesluiten voorzien allerlei regels om het al of niet verlenen van een vergunning correct te laten verlopen. Alle voorkomende gevallen zijn echter niet in wetten en cijfers vast te leggen zodat vergunningen ook dikwijls een ruimtelijke appreciatie en afweging inhouden. Om deze afwegingen een basis te geven ten einde de gelijkberechtiging te verhogen, is het nodig dat er regelmatig naar aanleiding van concrete probleemsituaties een provinciaal interambtelijk overleg gestart wordt om naar oplossingen te zoeken en zodoende meer rechtszekerheid te geven aan aanvragen. Mogelijke thema's zijn: huisvesting seizoenarbeiders, glastuinbouwplanting, paardenhouderijen, herbestemming gebouwen agrarisch gebied, woningen bij landbouwbedrijven, ...

Afbakeningsprocessen

De lopende processen in het kader van de afbakening landbouw en natuur van het Ruimtelijke Structuurplan Vlaanderen (RSV) zijn ingrijpend. Voor het hele grondgebied van de Provincie Limburg zijn deze processen thans lopende en zullen de komende jaren bepalend worden. Hoe meer de kaarten en bestemmingen in mekaar schuiven, hoe kritischer de situatie voor landbouw soms wordt.

De noodzaak tot herbestemming en rechtszekerheid voor landbouwgrond moet aan de maatschappij verduidelijkt en afgedwongen worden. We zullen dit doen vanuit verschillende uitvalshoeken: provinciale adviesorganen – landbouwdeskundigheid, overtuiging van de Vlaamse Overheid – landbouwadviezen, interlandbouwkundig overleg – landbouwpartners en studiedagen waarbij derden de noodzaak aan landbouwgrond en landbouwruimte onderbouwen.

3.1.4. Strategische doelstelling 4: innovatie, diversificatie en verbreding

De Limburgse landbouwsector kan haar economisch positie niet behouden zonder te innoveren, te diversifiëren of te verbreden. Belangrijk hierbij is dat zowel de sector in zijn totaliteit als de individuele land- en tuinbouwer zich bewust moeten zijn van deze uitdaging.

Innovatie

Het zoeken naar innovatieve teeltechnieken en productiewijzen wordt behartigd door de eerste twee strategische doelstellingen. Innovatie is echter ook synoniem voor creatief ondernemerschap. Om de creatieve ondernemersgeest in de land- en tuinbouw en op het platteland te stimuleren start het bestuur met een innovatiewedstrijd. De meest creatieve en economisch haalbare ideeën ontvangen een provinciale subsidie voor de uitvoering van de getoetste businessplannen.

Verbreding en diversificatie

Door in te zetten op verbreding en diversificatie kan een antwoord worden geformuleerd op nieuwe maatschappelijke noden. Dit omvat een brede waaier van activiteiten die verbonden zijn aan een land- of tuinbouwactiviteit: hoeveproducten, bezoekboerderijen en educatieve boerderijen, hoefvetoerisme en –recreatie, nieuwe mogelijkheden in de dienstensector zoals groene diensten (o.a. onderhoud van landschap en behoud van biodiversiteit), blauwe diensten (waterbeheer), rode diensten (energieproductie) en gele diensten: sociale en recreatieve diensten (o.a. zorgboerderijen).

De voorbije jaren heeft de provincie Limburg samen met de landbouwsector en diverse plattelandsactoren belangrijke impulsen gegeven aan dit thema. In het kader van de beschikbare Europese programma's zijn diverse projecten ontwikkeld.

Het is evident dat deze strategische doelstelling een belangrijke plaats krijgt in het provinciaal beleid inzake plattelandontwikkeling. Het nieuwe PDPO II voor de programmaperiode 2007-2013 (as 3) en de ontwikkelingsplannen in het kader van de Plaatselijke groepen (Leader - as 4). Ook het doelstelling 2 programma 2007-2013 en de beide Interreg-programma's bieden voor projectontwikkeling belangrijke kansen.

De aanpak is dubbel. Het provinciaal beleid is gericht op de versterking van de huidige plattelandsgelateerde speerpuntsectoren door een verlenging of verruiming van de landbouwactiviteiten. Dit betekent een verlenging van de productieketen van grondstoffen tot bewerkt/herwerkt product waardoor toegevoegde waarde op het product wordt gecreëerd. In deze pijler past het provinciaal beleid inzake hoeve- en streekproducten, dat sterk wordt herijkt. Voor de regionale en provinciale markt blijft promotie van ambachtelijk geproduceerde streekproducten belangrijk. Kwaliteit en professionalisme zijn echter een opstap naar een grotere economische waarde van de sector zowel in als buiten de provincie. Volgend jaar wordt dan ook een traject gestart om de distributie en afzet van de Limburgse streekproducten met een voldoende productiecapaciteit, die voldoen aan de gestelde kwaliteitscriteria, te verbeteren.

Anderzijds is het beleid gericht op de stimulering van de verschillende vormen van landbouwdiversificatie. De landbouwverbreding en diversificatie dienen immers als volwaardige activiteit verder ondersteund en gestimuleerd te worden. Hierin passen de inspanningen inzake landschapsonderhoud door boeren, zorgboerderijen,... Vanaf volgend jaar worden ook de 5 plattelandsarrangementen, ontwikkeld in het kader van het Interreg-project 'Pleasant platteland', gelanceerd.

Versterking van de streekidentiteit

In de promotie van het provinciaal beleid inzake plattelandontwikkeling en van het landelijk gebied en ter versterking van de streekidentiteit, worden de voorbereidingen getroffen voor een 'Maand van het Platteland', die in samenwerking met de andere Vlaamse provincies en de Vlaamse Landmaatschappij volgend jaar in september wordt georganiseerd. In het kader van de TV-reeks 'Ons sterrenkookboek' van Vitaya en KVLV worden vanaf december een aantal spin-offs uitgewerkt die volgend jaar worden gelanceerd.

3.2. Plattelandsontwikkeling

Dankzij de inzet van Europese, Vlaamse en provinciale middelen is op het Limburgse platteland in het kader van PDPO I een dynamische projectontwikkeling ontstaan. 48 plattelandsprojecten met een totale investering van 6,6 miljoen euro zijn gerealiseerd.

In de nieuwe programmaperiode dient op dit elan te worden verder gewerkt. De deputatie heeft in de operationalisering van PDPO II al belangrijke stappen gezet.

In 2005 is door de Europese Commissie de nieuwe plattelandsverordening 1698/05 goedgekeurd. Op basis van deze verordening heeft Vlaanderen het nieuwe programma voor plattelandsontwikkeling 2007-2013 opgemaakt. Dit Vlaams programma is het algemeen beleidskader waarbinnen de provincies, via maatwerk, kunnen inspelen op specifieke lokale kansen en noden. Vlaanderen heeft er immers voor geopteerd om het onderdeel 'gebiedsgerichte werking' uit het PDPO II, goed voor 10 % van de totale Europese middelen, volledig door de provincies uit te laten voeren. Het Vlaams-provinciaal partnerschap is reeds vastgelegd in de samenwerkingsovereenkomst, die door de provincieraad in juni werd goedgekeurd.

Het gebiedsgericht onderdeel van PDPO II bevat 5 maatregelen:

- bevordering van toeristische activiteiten
- basisvoorzieningen voor plattelandseconomie en – bevolking
- dorpskernvernieuwing en – ontwikkeling
- instandhouding en opwaardering landelijk erfgoed
- intermediaire dienstverlening voor ruraal ondernemerschap

De uitvoering van het onderdeel 'gebiedsgerichte werking' en de daarbij horende 5 maatregelen gebeurt via 2 sporen:

- plattelandsprojecten via het principe van een open oproep (AS 3)
- Leader-gebied(en) – maximum 2 per provincie - in regio's met rurale karakteristieken, waar een plaatselijke groep een ontwikkelingsstrategie opmaakt en instaat voor de uitvoering (AS 4).

Voor de uitvoering van plattelandsprojecten in as 3 is 1,6 miljoen euro beschikbaar. Voor As 4, ook wel de Leader-methodiek genoemd, zijn er voor de provincie Limburg voor de periode 2007-2013 in totaal ongeveer 2,4 miljoen euro aan Europese middelen beschikbaar. Dit Europees budget wordt verder aangevuld met Vlaamse en provinciale co-financieringsmiddelen en met een financiële input van de projectpromotoren.

Aansluitend op het Vlaams programma voor plattelandsontwikkeling heeft de provincieraad reeds in juni het provinciaal plattelandsbeleidsplan goedgekeurd. De missie van het plan is een geïntegreerde en gebiedsgerichte ontwikkeling van het Limburgse platteland voor alle plattelandsgebruikers. Voor het realiseren van deze missie zijn een aantal strategische en operationele doelstellingen in het plan bepaald.

Meer dan voorheen wordt in de nieuwe programmaperiode de nadruk gelegd op

hefboomprojecten met een duidelijke impact. Om deze hefboomwerking te realiseren zijn in het plattelandsbeleidsplan kritische succesfactoren en selectiecriteria bepaald. De projectontwikkeling is in eerste instantie gericht op de bevordering van de economische en sociale leefbaarheid van het Limburgse platteland. Verder investeren in de gekende speerpuntsectoren fruitteelt en toerisme, agrarische verbreding en diversificatie zijn essentiële ontwikkelingslijnen. Ook het stimuleren van nieuw ondernemerschap al dan niet gerelateerd aan de genoemde sectoren is belangrijk. Op die manier kan het specifiek economisch potentieel van het platteland leiden tot een meerwaarde. Evenzeer blijft het verhogen van de belevingswaarde met aandacht voor de streekeigen rijkdommen en voor de landschappelijke omgeving prioritaire opties in het provinciaal plattelandsbeleid. Bovendien dient in de projectontwikkeling steeds gezocht te worden naar de functionele samenhang en de wisselwerking tussen het Limburgse platteland en de stedelijke kernen.

Inmiddels is het operationeel kader volledig gerealiseerd. Het Provinciaal Managementcomité en de Technische Adviesgroep zijn geïnstalleerd, het provinciaal cofinancieringsreglement is door de provincieraad goedgekeurd en het personeelskader met o.a. de versterking van het Limburgs plattelandsloket is volledig afgestemd op de nieuwe taken.

Voor as 3 is de eerste projectenoproep reeds op 30 september jl. afgesloten en de projecten, vastgelegd op de eerste jaartranche, kunnen weldra van start gaan. Dankzij de actieve rol van het bestuur zit ook de opmaak van de ontwikkelingsplannen in het kader van as 4 –Leader op schema. De deputatie heeft eerder, met toepassing van diverse criteria, twee mogelijke homogene Leadergebieden afgebakend, met name Haspengouw-West-Limburg en Noord-Oost-Limburg. In deze gebieden kan een Plaatselijke Groep worden opgestart. Volgens de planning zijn op 1 april 2008 de Leader-plannen operationeel. In tegenstelling tot de vorige programmaperiode neemt de Provincie Limburg bij de uitvoering van plannen een belangrijke ondersteunde en coördinerende rol op.